83- KITABU'L-EYMAN VE'N-NUZÛR
1- Yüce Allah'in Su Kavli Babi:
2- Peygamber(S)'In .Yemîninînde- "Ve Eymuhlâhi" Ta'bîrini Söylemesi Babi
3- Bâb: Peygamber(S)'In Yemîn Etmesi Nasil Idi?
4- Bâb:
5- Bâb: Lât Ile, Uzzâ Ile Ve Tâgûtlarla Yemîn Edilmez
6- (Her Ne Kadar Yemîn Edilmeyecek De Olsa Yapacagi Yâhud Yapmayacagi) Bir Is Üzerine Yemîn Eden Kimse Babi
7- Islâm Dîni'nden Baska Bir Dînle Yemîn Eden Kimse (Bu Yeminle Kâfir Olur Mu, Olmaz Mi?) Babi
8- Bâb: Insan Konusmasi Arasinda "Allah'in Diledigi Ve Benim Diledigim" Sözünü Söylemez
9- Yüce Allah'in: "Allah'a yeminlerinin bütün hiziyla and ettiler kit eger kendilerine (istedikleri gibi) bir âyet gelirse, herhalde ona inanacaklar. De ki: Âyetler ancak Allah nezdindedir... " (d-En'âm: 109) Kavli Babi .
10- Bâb: Insan "Eshedu Billahi" Yâhud "Sehidtu Billahi" ("Ben Sunu Muhakkak Yapacagim" Yâhud "Yapmayacagim") Dedigi Zaman (Bu Söz Yemîn Olur Mu)?
11- Insanin: "Aziz Ve Celîl Olan Allah'in Ahdi (Üzerime Olsun, Muhakkak Söyle Yapacagim" Demesi) Babi
12- Allah'in Izzeti Ile, Sifatlari Ile Ve Kelimeleri Ile Yemîn Etmek Babi
13- Kisinin "Le-Amrullâhi(= Allah'in Bekaasina Yemîn Ederim Ki, Muhakkak Söyle Yapacagim)'1 Demesi Babi
14- Bâb:
15-Bâb: Insan Yeminlerde Unutarak Yeminini Bozsa (Keffâret Vâcib Olur Mu Olmaz Mi)?
16- Gamûs Yemini Babi
17- Yüce Allah'in Su Kavilleri Babi:
18- Mâlik Olmadigi Sey Hususunda, Ma'siyet Hususunda Ve Öfke Hâlinde Yapilan Yemîn(In Hükmü) Babi
19- Bâb: Bir Sahis "Vallahi Bugün Kelâm Etmem" Dedigi Ve Akabinde Namaz Kildigi Yâhud Kur'ân Okudugu Yâhud "Subhânallah" Yâhud "Allâhu Ekber" Yâhud "el-Hamdu littâhi" Yâhud "Lâ ilahe itte'ttâhu" Dedigi Zaman, Bunun Yemîni Kendi Niyeti Üzere Olur
20- Ay Yirmidokuz Günde Tamam Oldugu Halde Ailesinin Yanina Bir Ay Girmeyecegine Yemin Eden Kimse Babi
21- Bâb: Nebîz Içmemeye Yemîn Eden Kimse, Tilâ' Yâhud Seker Yâhud Asîr Denilen Içkileri Içse, Insanlarin Bâzisinin Kavlinde (Ebû Hanîfe'nin Kavlinde) –Bunlar Onun Yaninda Nebîzlerden Olmadiklari Için- Yemininde Hânis Olmaz
22- Bâb: Bir Sahis Katik Yememeye Yemîn Eder De Ekmekle Hurma Yerse (Katik Yemis Olur Mu) Ve Hangi Seyler Katiktan Sayilir?
23- Yemînlerde Niyet(In Esâs Oldugu) Babi
24- Bâb: Bir Sahis Malini Nezr Veya Tevbe Vechi Üzere Hediye Ve Sadaka Ettigi Zaman (Bunu Yerine Getirdigi Yâhud Ta'lîk Ettiginde, Bu Nafiz Olur Mu, Olmaz Mi)?
25- Bab: Bir Sahis Bir Yemegi Kendine Haram Kildigi Zaman?
26- Nezri Islemeye Vefa Etmek Ve Yüce Allah'in "Onlar adagini yerine getirirler... " (ed-Dehn

7) Kavli Babi
27- Yaptigi Nezri Yerine Getirmeyen Kimsenin Günâh Babi
28- Tâat Yolunda Nezr Ve Yüce Allah'in Su Kavli Babi;
29- Bâb: Bir Sahis Islâm'a Girmeden Önce Bir Insanla Konusmamaya Nezr Veya Yemîn Etse De Sonra Islâm'a Girse (Üzerine Vefa Vâcib Olur Mu Yâhud Olmaz Mi)?
30- Üzerinde Bir Nezr Oldugu Hâlde Ölen Kimse Babi
31- Mâlik Olmayacagi Sey Hakkindaki Nezr Ile Ma'siyet Hakkindaki Nezr(In Hükmü) Babi
32- Ta'yîn Edilmis Birkaç Günler Oruç Tutmayi Nezredip De Orucu Kurbân Yâhud Ramazân Bayrami Günlerine Tesadüf Eden Kimse Babi?
33- Bâb: Yeminlere Ve Nezrlere Arazî, Koyun, Ekinler Ve Esyalar Girer Mi? (Yâni Bunlarin Tasarrufu Ile Ilgili Yemîn Ve Nezr Yapilir Mi?)

Rahman ve Rahîm olan Allah'in ismiyle

83- KITABU'L-EYMAN VE'N-NUZÛR
(Yemînler ve Nezirler Kitabi)

1- Yüce Allah'in Su Kavli Babi:

"Allah sizi yemînlerinizdeki lagvden dolayi sorumlu tutmaz* Fakat kalblerinizin azmettigi yemînler yüzünden muaheze eder. Bunun da keffâreti ailenize yedirmekte oldugunuzun orta derecesinden on yoksulu doyurmak, ya onlari giydirmek yâhud bir kul azâd etmektir. Fakat kim bunlari bulamazsa üç gün oruç (tutmasi lâzimdir).
Iste bu and ettiginiz vakit, yeminlerinizin keffâretidir. Yeminlerinizi muhafaza edin. Allah âyetlerini size böylece açikliyor.
Tâ ki sükredesiniz" (ei-Mâide: 89) [1]

1-.....Bize Hisâm ibn Urve, babasi Urve'den; o da Âise(R)'den
söyle dedigini haber verdi: Ebû Bekr, yaptigi herhangibir yeminden asla caymaz (onu muhakkak yerine getirir) idi Nihayet Allah, ye-mîn keffâreti âyetini indirince:
— Ben herhangibir seye yemîn eder de, ondan baskasini yeminimden daha hayirli görürsem, muhakkak o hayirli olani yaparim ve yeminimden keffâret veririm, dedi.

2-.....Abdurrahmân ibn Semure (R) tahdîs edip söyle demistir: Peygamber (S) bana (bir kerre söyle ögüt verdi):
— "Yâ Abderrahmân ibne Semure! Sakin sen (kendiliginden) emirlik vazifesi isteme. Sübhesiz sen eger, senin istemenden dolayi sana emirlik ve baskanlik verilirse, istedigin sey ile (yalniz) birakilir-sin (Allah'in yardimina nail olmazsin). Eger emirlik ve baskanlik sana, sen istemeden verilirse (Allah tarafindan) bu is üzerine yardim olunursun. Bir de sen birseye yemîn edip de baskasini ondan daha hayirli gördügünde, yemininden keffâret ver ve o hayirli olan isi yap!" [2].

3-.....Ebû Mûsâ el-Es'arî (R) söyle demistir: Ben (Tebûk seferi hazirligi yaptigi sirada) Es'arîler'den bir topluluk içinde Peygam-ber(S)'e gelip, bizlere binek ve yük devesi vermesini istedim. Peygamber:
— "Vallahi ben sizleri deveyeyükleyemem. Yanimda sizleri üzerine yükleyebilecegim deve yoktur" buyurdu.
Ebû Mûsâ dedi ki: Sonra bizler Allah'in beklememizi istedigi kadar bekledik. Sonra bize hörgüçleri beyaz üç deve verildi. Bizler bunlar üzerine yüklerimizi yükledik. Gittigimiz zaman bizler yâhud bâzimiz:
— Vallahi bu is bize bereketli ve mübarek olmaz. Biz Peygam-ber'e gelip, O'ndan bizi develere yüklemesini istiyorduk, O bizi yük-lemeyecegine yemîn etmisti. Haydin bizi Peygamber'e döndürün de kendisine bu yemîm'ni hatirlatalim! dedik.
Akabinde Peygamber'e gelip hatirlattik. Bunun üzerine Peygamber:
— "Sizlere develere yükleyen ben degilim. Fakat sizleri develere Allah yüklemistir. Bana gelince; vallahi eger Allah isterse, ben bir yemîn eder ve yemîn ettigim seyin baskasini, yemîn ettigim seyden daha hayirli görürsem muhakkak yeminimden keffâret verir ve o daha hayirli olan isi yaparim -yâhud: O daha hayirli olan isi yapar ve yeminimden keffâret veririm-" buyurdu [3].

4-.....Bize Ma'mer ibn Râsid, haber verdi ki, Hemmâm ibn Münebbih söyle demistir: Bu, Ebû Hureyre(R)'nin bize Peygam-ber(S)'den tahdîs ettigi hadîslerdendir. Peygamber: "Biz müslümân-lar (dünyâ ümmetlerinin) sonunculariyiz, kiyamet gününde öne geçecek olanlariz" buyurmustur. Rasûlullah (hitabesine devamla): "Vallahi sizin biriniz ailesi aleyhinde yemîn edip de yemîninde inâd ve isrâr etmesi, (yeminini bozup) Allah'in farz kildigi keffâreti vermesinden daha günahlidir" buyurmustur [4].

5-.....Ebû Hureyre (R) söyle dedi: Rasûlullah (S): "Her kim ailesi hakkindaki (onlara zararli) bir yemîn üzerinde israr ederse, onun bu israri, yeminini bozmasindan daha büyük bir günâhtir. O kimse israri terkedip hayir olan isi yapsin (yânî keffâret versin)/" buyurmustur [5].

2- Peygamber(S)'In .Yemînînde- "Ve Eymuhlâhi" Ta'bîrini Söylemesi Babi

6-.....Ibn Umer (R) söyle demistir: Rasûlullah (S- Rumlar üzerine göndermek için) bir ordu hazirlayip bunun basina Usâme ibn Zeyd'i kumandan ta'yîn etmisti. Insanlarin bâzisi Usâme'nin kumandanligina i'tirâz ve dedikodu etmislerdi. Bunun üzerine Rasûlullah ayaga kalkip bir hutbe yapti da:
— "Sizsimdi Usâme'nin kumandanligi hususunda kötüleme yapmaktasiniz. Sizler, bundan önce, onun babasinin kumandanligina da dil uzatiyordunuz. 'Veeymu'Mhi - Allah'ayemîn ederim ki', Zeyd ibn Harise kumandanliga nasil îamâmiyle lâyiksa ve o bana insanlarin en sevimlilerinden biri olmussa, hiç sübhesiz su Usâme de babasindan sonra bana insanlarin en sevimlilerindendir!" buyurdu [6].

3- Bâb: Peygamber(S)'In Yemîn Etmesi Nasil Idi?

Ve Sa'd ibn Ebî Vakkaas: Peygamber (S): "Nefsim elinde olana yemin ederim" dedi, demistir.
Ebû Katâde de: Ebû Bekr -Huneyn yilinda-Peygamber'in yaninda "Lâ hâ'llâhi izen" yânî "Lâ vallahi izen" ta'bîrini söyledi, demistir.

(el-Buhârî söyle dedi:) Yemînde "Vallahi" ve "Billahi" ve "Tallahi" ta'bîrleri söylenilir [7].

7-.....Abdullah ibn Umer (R): Peygamber(S)'in yemini çok defa "Lâ ve mukallibVl-kulûb (= Hayir, kalbleri çeviren Allah'a yemîn ederim)" ta'bîri idi, demistir [8].

8-.....Bize Ebû Avâne, Abdulmelik'ten; o da Câbir ibn Abdillah(R)'tan tahdîs etti ki, Peygamber (S): "Kayser helak oldugu zaman, ondan sonra (Rûm diyarinda onun gibi hâkimiyet saglayan) bir kayser daha olmayacaktir. Kisrâ helak oldugu zaman da ondan sonra bir daha kisrâ (saltanati) olmayacaktir. Nefsim elinde bulunan(M-\ah)a yemîn ederim ki, kisrâ ve kayserin hazîneleri, muhakkak Allah yolunda sarf edilecektir" buyurmustur.

9-.....Ebû Hureyre (R) söyle demistir: Rasûlullah (S): "Kisrâ helak oldugu zaman, ondan sonra kisrâ olmayacaktir. Kayser helak oldugu zaman, ondan sonra da kayser olmayacaktir. Muhammed'in nefsi elinde bulunan(Allah)a yemîn ederim: Kisrâ ile kayserin hazîneleri muhakkak Allah yolunda (cihâd eden mücâhidlere) sar olunacaktir" buyurmustur [9].

10-..... Bize Abde, Hisâm ibn Urve'den; o da babasi Urve ibnu'z-Zubeyr'den; o da Âise(R)'den haber verdi ki, Peygamber (S): "Ey Muhammed Ümmeti! Vallahi eger sizler benim bilmekte oldugum seyleri bilir olsaydiniz, muhakkak çok aglar ve muhakkak az gülerdiniz!" buyurmustur [10].

11-.....Abdullah ibn Hisâm (R) söyle demistir: Biz Peygamber(S)'in beraberinde bulunuyorduk. Peygamber Umer ibnu'I-Hattâb'in elinden tutmus hâldeydi. Umer ona:
— Yâ Rasûlallah, Sen bana muhakkak ki, nefsimden baska her-seyden daha sevimlisin! dedi.
Peygamber de ona:
— "Hayir (öyle söyleme)/ Nefsim elinde bulunan(A\\ah)ayemîn ederim ki, ben sana hayâtindan daha sevimli olmadikça (îmânin kemâle ermez)" buyurdu.
Bunun üzerine Umer de ona:
— Su anda Allah'a yemîn ederim ki, Sen bana muhakkak nefsimden, yâni canimdan da daha sevimlisin, dedi.
Peygamber de:
— "Iste simdi oldu yâ Umer (îmânin kemâle erdi)/" buyurdu [11].

12-.....Ebû Hureyre ile Zeyd ibn Hâlid el-Cuhenî (R) söyle haber vermislerdir: Iki hasim kimse Rasûlullah(S)'a gelip da'vâlarini arzettiler. Söyle ki, onlardan biri:
— (Yâ Rasûlallah!) Aramizda Allah'in Kitabi ile hüküm ver! dedi.
Bu ikisinin daha anlayisli ve dirayetli hâlde bulunan digeri de:
— Evet yâ Rasûlallah, aramizda Allah'in Kitabi ile hüküm ver ve da'vâmi söylemek üzere bana izin ver! dedi.
Rasülullah:
— "Söyle!" buyurdu. Ikinci hasim söze baslayip:
— Benim oglum bu A'râbî'nin yaninda ücretli (çoban) idi. -Râvî Imâm Mâlik: "el-Asîf", "Ecîr" yânî "Ücretli"dir, demistir.- Bunun karisiyle zina etmis. Bana, bu zina suçundan dolayi ogluma recm cezasi lâzim gelecegini haber verdiler. Ben bu adama yüz koyun ve bir de cariyemi fidye verip oglumu kurtardim. Sonra ben bunu ilim ehli olan kimselere sordugumda, onlar bana, (henüz bekâr olan) ogluna yüz deynek hadd ile bir sene gurbete sürgün gönderme cezasi, bunun karisina da ancak taslanma cezasi gerektigini haber verdiler. (Simdi ne buyurursunuz yâ Rasûlallah?) dedi.
Bunun üzerine Rasülullah:
— "Dikkat edip iyi dinleyin! Nefsim elinde buluna n(A\lah)a ye-mîn ederim ki, ben elbette aranizda Allah'in Kitabi ile hüküm verecegim: Koyunlarin ile cariyen sana geri verilir!" buyurdu, ogluna da yüz deynek vurup bir sene sürgün etti.
(Sonra sahâbîlerden) Uneys ibnu'd-Dahhâk el-Eslemiyye'ye, onun karisina gitmesi ve eger suçunu i'tirâf ederse onu taslamasi emredildi. Kadin, suçunu i'tirâf etti, Uneys de ona taslama cezasini uy-guladi [12].

13-.....Bize Su'be, Muhammed ibn Ebî Ya'kûb'dan; o da Abdurrahmân ibn Ebî Bekre'den; o da babasindan tahdîs etti ki, Pey-gamber(S):
— "Re'y ettiniz mi (bana haber veriniz); Eger Eslem, Gifâr, Mu-zeyne, Cuheyne kabileleri Temim, Âmir ibn Sa'saa, Gatafân veEsed kabilelerinden hayirli iseler, bu ikinciler elleri bos olmus ve ziyan etmis degiller midir?" buyurdu. Muhâtablari:
— Evet, eli bos olup ziyan etmislerdir, dediler. Bunun üzerine Peygamber:
— "Nefsim elinde bulunan(A\\ah)a yemîn ederim ki, onlar (Eslem, Gifâr, Muzeyne, Cuheyne) bunlardan (yânîTemîm, Âmir, Gatafân, Esed kabilelerinden) elbette daha hayirlidirlar!" buyurdu [13].

14-.....ez-Zuhrî söyle demistir: Bana Urve haber verdi. Ona da Ebû Humeyd es-Sâidî (R) söyle haber vermistir: Rasülullah (S) - Abdullah ibnu'l-Lutbiyye el-Ezdî isminde- bir adami zekât topla-ma me'mûru ta'ym etmisti. Bu me'mûr isini bitirdigi zaman Rasû-lullah'a geldi de:
— Yâ Rasûlallah! Su sizin zekât mahnizdir, bu da bana hediye verilmistir, dedi.
Rasûluîlah da ona:
— "Sen babanin ve ananin evinde otursaydin da sana hediye verilir miydi yâhud verilmez miydi baksaydin ya!*' buyurdu.
Akabinde zevalden sonraki bir namaz ardinda ayaga kalkti, se-hâdet kelimelerini söyledi ve Allah'i lâyik oldugu sifatlarla sena etti.'

Sonra "Ammâba'du = Sözün bundan sonrasi sudur" deyip su hutbeyi söyledi:
— "Bu âmilin, yâni me'mûrun hâli nedir? Ben onu bir ise me'~ mûr ta'yîn ediyorum, sonra bana gelip hesap verirken: Su sizin isinizdir, bu da bana hediye verildi diyor! O, babasinin ve anasinin evinde otursaydi da ona hediye verilir miydi yâhud verilmez miydi baksaydi ya! Muhammed'in nefsi elinde bulunan(A\lah)a yemîn ederim ki, her-hangibiriniz devlet-millet malindan hainlik yapip haksiz birsey alirsa, muhakkak kiyamet gününde o çaldigi mali boynu üzerinde tasiyarak getirecektir. Öyle bir hâlde ki, çaldigi sey bir deve ise, deveyi iniltisi oldugu hâlde; bir sigir ise, bagirmasi i oldugu1 hâlde; bir davar ise, yine melemesi oldugu hâlde bunlarin herbirini boynunda tasiyarak getirecektir. Ben (emrolundugum seyi sizlere) teblig ettim!" buyurdu.-
Ebû Humeyd: Bundan sonra Rasûlullah elini, bizim kendi koltuk alti beyazligini görecegimiz derecede yukari kaldirdi, dedi.
Yine Ebû Humeyd: Bu hutbeyi benimle beraber Zeyd ibn Sabit de Peygamber'den isitmistir; ona da sorunuz! Dedi [14].

15-.....Bize Hisâm -ki o, Ibnu Yûsuf'tur- Ma'mer ibn Râsid'den; o da Hemmâm ibn.Münebbih'ten haber verdi ki, Ebû Hureyre (R) söyle demistir: Ebû'I-Kaasim (S): "Muhammed'in nefsi elinde bulunan(A\\ah)a yemîn ederim ki, eger sizler benim bilmekte oldugum seyleri bilir olsaydiniz, muhakkak çok aglar ve elbette az gülerdiniz!" buyurdu [15].

16-.....Ebû Zerr el-Gifârî (R) söyle demistir: Ben bir kerresinde RasûluIlah(S)'m huzuruna vardim, o sirada kendisi Ka'be'nin gölgesinde: "Ka'be'nin Rabb'ineyemîn ederim ki, muhakkak onlar çok hüsrandadirlar, Ka'be'nin Rabb'ine yemîn ederim ki, muhakkak onlar çok zarardadirlar!" buyuruyordu.
Ben kendi kendime: Benim hâlim nedir ki? Bende birsey mi görülüyor - Bir zabta göre: Acaba bende hüsrani gerektirecek birsey mi görüyor-? Benim hâlim, sanim ne olabilir ki? dedim.
Rasûlullah bu sözü tekrarlayip söylerken, ben de yanina oturdum. Susmaga da muktedir olamayip Allah'in irâdesi beni kaplayarak:
— Yâ Rasûlallah! Babam anam Sana feda olsun! Bu hüsranda (ve büyük ziyanda) olanlar kimlerdir? diye sordum.
Rasûlullah:
— "Mallari çok olanlardir (zenginlerdir). Fakat bunlardan (ma-lindaki haklari) söyle, söyle, söyle (etraflarindaki fakirlere) verenler müstesnadirlar" buyurdu [16].

17-.....Ebû Hureyre (R) söyle demistir: Rasûlullah (S) söyle buyurdu: "Süleyman (Peygamber):
— Vallahi ben bu gece doksan kadina dolasirim da, onlarin her-biri Allah yolunda savasacak birer süvârî getirir, diye yemîn etti.
Arkadasi kendisine:
— Insâattahu de! dedi.
Süleyman 'In sâallâh' demedi ve bütün kadinlarina dolasti. Neticede birtek kadin müstesna, onlardan hiçbiri gebe kalmadi. Sonra o bir kadin da yarim bir çocuk getirdi. Muhammed'in nefsi elinde

o/a«(Allah)û yemîn ederim ki, eger Süleyman 'In sâattah' deseydi, o çocuklarin hepsi de Allah yolunda birer süvârî olarak muhakkak cihâd ederlerdi!" [17].

18-..... el-Berâ ibn Âzib (R) söyle demistir: Peygamber(S)'e ipekten bir kumas parçasi hediye edildi de insanlar onu elden ele dolastirmaya, güzelliginden ve yumusakligindan hayret edip hoslanmaya basladilar. Rasûlullah (S):
— "Siz bundan hayrete mi düsüyorsunuz?" buyurdu. Sahâbîler:
— Evet yâ Rasûlallah, bu bizim çok hosumuza gitti, dediler. Rasûlullah:
— "Nefsim elinde bulunan(A\\ah)'a yemîn ederim ki, Sa'd ibn Muâz'in cennetteki mendilleri elbette bundan daha hayirlidir" buyurdu.
Su'be ve Israîl, Ebû Ishâk'tan yaptiklari rivayetlerinde "Vellezî nefsî bi-yedihi" fikrasini söylemediler [18].

19-..... Âise (R) söyle demistir: Utbe ibn Rabîa kizi Hind:
— Yâ Rasûlallah! Vaktiyle yeryüzünde bulunan hiçbir ev halkinin zelîl olmalari, bana Sen'in ev halkinin zelîl olmalari derecesinde sevgili olmazdi. Sonra bu gün ise yer üzerinde bulunan ev sâhiblerin-den hiçbirinin azîz olmalari, bana Sen'in ev halkinin azîz ve saâdetli olmasindan daha sevimli degildir! dedi.
-Metinde "Ahbâ" ve "Hibâ" kelimelerini sekk ile söyleyen, râ-vî Yahya ibn Bukeyr'dir.-Rasûlullah (S):
— "Muhammed'in nefsi elinde olan(Mlah)a yemîn ederim ki (ben de sana nisbetle bunun gibiyim)" buyurdu.
Hind:
— Yâ Rasûlallah! (Kocam) Ebû Sufyân çok siki, cimri bir kimsedir. Onun malindan ailemize yedirmemde bana bir günâh olur mu? diye sordu.
RasûluIIah:
— "Hayir, ancak ma'rûf ölçü ile yedirmelisin" buyurdu [19].

20-.....Abdullah ibn Mes'ûd (R) tahdîs edip söyle demistir:
RasûluIIah (S) arkasini Yemen'in tabaklanmis derisinden kubbe seklinde kurulmus bir çadira dayandigi sirada, bir ara sahâbîlerine:
— "Sizler cennet ehlinin dörtte biri olmaniza razi olur musunuz?" diye sordu.
Sahâbîler:
— Evet razi oluruz! dediler. RasûluIIah:
— "Cennet ehlinin üçte birini teskil etmenize razi olmaz misiniz?" buyurdu.
Sahabiler:
— Evet razi oluruz! dediler. Bu sefer RasûluIIah:
— "Muhammed'in nefsi elinde bulunan{PA\ah)a yemin ederim ki, ben sizin muhakkak cennet ehlinin yarisi olmanizi ümîd etmekteyim" buyurdu [20].

21-.....Ebû Saîd eI-Hudrî(R)'den (o, söyle demistir): Bir kisi, diger bir kisinin bütün gece tekrarlayarak "Kulhuvellâhu ahad" Sûresini okur oldugunu isitti. Sabah olunca RasûluIlah(S)'a gitti de, o kimsenin bütün gece bu sûreyi okumasini azimsayarak, Rasûlullah'a zikretti. Bunun üzerine RasûluIIah:
— "Nefsim elinde bulunan(A\lah)a yemîn ederim ki, bu sûreyi okumak, muhakkak bütün Kur'ân'in üçte birine denk olur" buyurdu [21].

22-.....Bize Enes ibn Mâlik (R) tahdîs etti ki, kendisi Peygamber(S)'den isitmistir: "(Namazda) rukû'u vesucûdu tam yapiniz. Nefsim elinde bulunan(A\\ah)a yemîn ederim ki, ben, sizler rukû'a vardiginiz zaman da, sucuda vardiginiz zaman da sirtimin arkasindan sizleri muhakkak görmekteyim" buyuruyordu.

23-.....Su'be, Hisâm ibn Zeyd'den; o daEnes ibn MâIik(R)'ten söyle haber verdi: Bir kerresinde Ensâr'dan bir kadin, beraberinde çocuklari oldugu hâlde Peygamber'e geldi (ve bir hacetini söyledi). Peygamber(S): "Nefsim elinde bulunan(A\\ah)a yemin ederim ki, siz Ensâr cemâati bana insanlarin muhakkak en sevimlilerisiniz" buyurdu ve bunu üç kerre söyledi [22].

4- Bâb:

"Babalarinizin ismiyle yemîn etmeyiniz"
24- Bize Abdullah ibn Mesleme, Mâlik'ten; o da Nâfi'den; o da Abdullah ibn Umer'den söyle tahdîs etti: Rasûlullah (S) Umer ibnu'l-Hattâb'a yetisti. Umer bir kaafile içinde ilerliyor ve babasi ile yemîn ediyordu. Rasûlullah:
— "Dikkat edin! Muhakkak ki, Allah sizleri babalarinizla yemîn etmenizden nehiy buyuruyor. Artik kim yemîn edecekse, Allah adiyle yemîn etsin yâhud da sussun!" buyurdu [23].

25-.....Ibn Sihâb dedi ki: Salim söyle dedi: Ibn Umer (R) söyle dedi: Ben Umer(ibnu'I-Hattâb)'den isittim, söyle diyordu: Rasûlullah (S) bana:
— "Sübhesiz Allah sizleri babalarinizla yemîn etmenizden
nehyeder" buyurdu.
Umer: Vallahi ben bunu Peygamber(S)'den isittigimden beri, ne bunu kasdedip söyleyerek, ne de baskasindan nakledici olarak, baba ismiyle yemîn etmedim, demistir.
Mucâhid: "Ev eseretin min ilmin.. " (ei-Ahkaaf: 4) kavlinin tefsirinde: "Bir ilim naklederek" demektir, demistir [24].
Bu hadîsi ez-Zuhrî'den rivayet etmekte Ukayl, ez-Zubeydî, Is-hâk el-Kelbî de Yûnus'a mutâbaat etmislerdir. Sufyân ibn Uyeyne ile Ma'mer ibn Râsid de ez-Zuhrî'den; o da Sâlim'den; o da Ibn Umer'den; o da Umer'in Peygamber'den isitmis oldugunu söylemislerdir.

26-..... Bize Abdullah ibn Dînâr tahdîs edip söyle dedi: Ben Abdullah ibn Umer(R)Men isittim, o: Rasûlullah (S): "Babalarinizla yemîn etmeyiniz!" buyurdu, diyordu.

27-.....Zehdem ibn Mudrib söyle demistir: Huzâa'dan bir firka olan su Cerm boyu ile Tayy kabilesinden olan el-Es'arîler arasinda bir sevgi ve kardeslik vardi. Biz, (Usmân tarafindan Küte Vâlîsi ta'-yîn olundugu zaman) Ebû Mûsâ el-Es'arî'nin yaninda bulunduk. O sirada ona, içinde tavuk eti bulunan bir yemek ikram olundu. Yaninda Teymullah ogullan'ndan kirmizi renkli bir adam vardi. Bu zât, Mevlâ'lardan bir kimse gibi idi. Vâlî onu yemege da'vet etti. O zât:
— Ben tavugu pis birsey yerken gördüm de, ondan tiksindim ve artik onun etinden yememege yemîn ettim, dedi.
Ebû Mûsâ ona söyle dedi:
— Kalk, yaptigin yemîn hakkinda ben sana bir hadîs tahdîs edeyim: (Rasûlullah, Tebûk seferi hazirliginda bulunurken) ben Es'arî-ler'den bir cemâat içinde Rasûlullah(S)'a geldim de bize binecek ve esyamizi yükleyecek develer vermesini istiyorduk. Rasûlullah: "Vallahi ben sizleri develere yükleyemem, benim yanimda sizleri üzerine yükleyecek deve yoktur" dedi. Bir süre geçince Rasûlullah'a bir mikdâr ganimet devesi getirildi. Bunun üzerine Rasûlullah bizden sorup: "Es'-arîler cemâati nerede?" dedi. Akabinde bize hörgüçleri beyaz bes tane deve verilmesini emretti. Biz yanindan bu develerle gittigimizde, kendi aramizda: Biz ne yaptik! Rasûlullah bizleri develere yükleye-meyecegine, yaninda yükleyecek develer bulunmadigina yemîn etmisti. Sonra O bizlere deve verip yükledi Biz Rasûlullah'a yeminini unutturduk. Vallahi biz ebediyyen felah bulmayiz! dedik. Bu düsün-
ce üzerine hemen kendisine döndük ve O'na: Biz Sana, bizlere deve verip yüklemen için gelmistik de Sen bizleri yüklemeyecegine ve yaninda yükleyecek deve bulunmadigina yemîn etmistin (simdi bize develer verdin)? dedik. Rasûlullah: "Sizlere develer verip yükleyen ben degilim, lâkin sizleri develere Allah yüklemistir. Vallahi ben birseye yemin eder de akabinde yemîn ettigim seyden baskasini daha,hayirh görürsem, muhakkak o hayirli olan isi yaparim da yeminimden kef-fâretle çözülür kurtulurum" buyurdu [25] ..

5- Bâb: Lât Ile, Uzzâ Ile Ve Tâgûtlarla Yemîn Edilmez [26]

28-.....Bize Ma'mer ibn Râsid, ez-Zuhrî'den; o da Humeyd ibn Abdirrahmân'dan; o da Ebû Hureyre(R)'den haber verdi ki, Peygamber (S) söyle buyurmustur: "Her kim yemîn eder de yemininde 'Lât ve Uzzâ hakki için' derse (bunun keffâreti olmak üzere) hemen 'Lâ ilahe ille'ttâh' desin. Ve herhangidir kimse de arkadasina 'Gel seninle kumar oynayalim' derse (o da ma'siyet sözden dolayi) fakirlere sadaka versin!" [27].

6- (Her Ne Kadar Yemîn Edilmeyecek De Olsa Yapacagi Yâhud Yapmayacagi) Bir Is Üzerine Yemîn Eden Kimse Babi

29-.....Bizeel-Leys, Nâfi'den, o da Ibn Umer(R)'den söyle tahdîs etti: Rasûlullah (S) altindan bir

mühür yüzük yaptirdi. Bunu parmagina takar ve kasim, yânî yazili olan tarafini elinin içine getirirdi. Bunu görünce insanlar da birtakim yüzükler yaptirdilar. Sonra Rasûlullah minber üzerine oturdu, elinden bu mühür yüzügü çekip çikardi da:
— "Ben bu mühür yüzügü takiniyor ve bunun yazili kasini da elimin içine getiriyordum" buyurdu ve o yüzügü atti.
Sonra da:
— "Vallahi ben bunu ebediyyen takmam!" buyurdu. Bunun üzerine insanlar da kendi yüzüklerini çikarip attilar [28].

7- Islâm Dîni'nden Baska Bir Dînle Yemîn Eden Kimse (Bu Yeminle Kâfir Olur Mu, Olmaz Mi?) Babi

Peygamber (S): Lât ve Uzzâ ile yemîn eden kimseye "iâ ilahe ille'llâh' desin1" buyurdu da, onu küfre nisbet etmedi [29].

30-.....Sabit ibnu'd-Dahhâk (R) söyle demistir: Peygamber (S) söyle buyurdu: "Islâm milletinden yânî Islâm Dîni'ninden baskasiy-le yemîn eden kimse, söyledigi o dîn sahibi gibidir. Her kim dünyâda kendisini birseyle öldürürse, cehennem atesinde intihar ettigi nesne ile azab olunur. Mü'mine la'net etmek, onu öldürmek gibidir. Her. kim de bir mü 'mine kâfirlik isnâd ederse, bu da onu öldürmek gibidir" [30].

8- Bâb: Insan Konusmasi Arasinda "Allah'in Diledigi Ve Benim Diledigim" Sözünü Söylemez [31]

Insan "Ben Allah ileyim, sonra seninleyim" der mi?

31-.....Ebû Hureyre (R) tahdîs edip Peygamber(S)'den söyle buyururken isittigini söylemistir: "îsrâtl ogullari'nda (abras, kel ve kör) üç kisi vardi. Allah bunlari imtihan etmek istedi de onlara bir melek gönderdi...
Melek ikinci defa abras olan kimseye geldi de: — Ben yolcu garîb bir kimseyim, yol üzerinde iken benden yasama ve memleketime ulasma sebebleri kesilmistir. Bu gün benim için muradima ulasabilmek ancak evvelâ Allah'in yardimi iledir, sonra da senin yardimin iledir." (Simdi ben, sana güzel bir renk, güzel bir vücûd ve birçok mal veren Allah rizâsi için senden bir deve isterim ki, bu seferimde onun üzerinde muradima ve vatanima erisebileyim, dedi...) dedi ve hadîsin tamâmini zikretti [32]...

9- Yüce Allah'in: "Allah'a yeminlerinin bütün hiziyla and ettiler kit eger kendilerine (istedikleri gibi) bir âyet gelirse, herhalde ona inanacaklar. De ki: Âyetler ancak Allah nezdindedir... " (d- [33]

En'âm: 109) Kavli Babi .

Ve Ibn Abbâs da söyle dedi: Ebû Bekr:
Vallahi yâ Rasûlallah, ru'yâ ta'bîrinde hatâ ettigim seyi bana muhakkak söylesen! dedi.
Rasûlullah ona:
"Allah adina yemîn ederek isrâr etme!" buyurdu [34]

32-.....el-Berâibn Âzib (R): Peygamber (S) bizlere, bize karsi yemîn eden kimsenin yeminini kabul etmemizi emretti, demistir [35].

33-.....Bize Âsim el-Ahvel haber verdi: Ben Ebû Usmân'dan isittim; o Usâme'den söyle tahdîs ediyordu: Rasûlullah(S)'in bir kizi haber gönderdi. Rasûlullah'in beraberinde Usâme ibn Zeyd, Sa'd ibn Ubâde, Ubeyy ibn Ka'b bulunuyorlardi. Kizi:
— Oglum ölmeye yaklasti, hemen bize geliniz! diyordu. Rasûlullah kizina selâm söylüyor ve:
— "Allah'in aldigi ve verdigi hersey kendisine âiddir. Veherse-yin Allah katinda ta'yîn edilmis bir ömrü vardir. Sabret ve sabrin sevabini Allah'tan bekle!" buyuruyordu.
Akabinde kizi tekrar haber yollayip, bu sefer yemîn vererek muhakkak gelmesini istedi. Bunun üzerine Rasûlullah kalkti, biz de O'-nunla beraber kalktik. Rasûlullah kizinin evine varip oturunca hasta çocuk kendisine verildi. Rasûlullah çocugu kucagina oturttu. Çocugun nefsi gidip geliyor, can çekisiyordu. Rasûlullah'in iki gözü yas döküyordu.
Sa'd ibn Ubâde:
— Yâ Rasûlallah! Bu yas, bu aglama nedir? dedi. Rasûlullah:
— "Bu (sessiz) aglama ve gözyasi, Allah'in kullarindan dileyecegi kimselerin gönüllerine koydugu (ilâhî) bir rahmettir. Allah ancak kullarindan merhametli olanlara merhamet eder -yâhud: Allah bunu ancak kullarindan merhametli olan gönüllere ihsan eder-" buyurdu [36].

34-.....Bana Mâlik, Ibn Sihâb'dan; o da Ibnu'l-Müseyyeb'den; o da Ebû Hureyre(R)'den tahdîs etti ki, Rasûlullah (S) söyle buyurmustur: "Müslümanlardan üç çocugu ölen kimseye cehennem atesi dokunmaz, ancak Allah'in yemini yerini bulacak kadar görür" [37].

35-.....Harise ibnu Vehb el-Huzâî (R) söyle demistir: Ben Peygamber(S)'den isittim: "Size cennet ehline delâlet edip bildireyim: Her zat/olan, insanlar tarafindan zaîf görülen (mütevazi') mü'mindîr. O sayet Allah üzerine birseye yemîn etse, Allah muhakkak onu yemininde gerçek çikarirdi. Size cehennem ehlini de bildireyim; Onlar da her kati yürekli, kibirli ve hileci, ululuk taslayan kimselerdir" buyuruyordu [38].

10- Bâb: Insan "Eshedu Billahi" Yâhud "Sehidtu Billahi" ("Ben Sunu Muhakkak Yapacagim" Yâhud "Yapmayacagim") Dedigi Zaman (Bu Söz Yemîn Olur Mu)? [39]

36-..... Abdullah ibn Mes'üd (R) söyle demistir: Peygamberce:
— Insanlarin hangisi hayirlidir? diye soruldu. Peygamber:
— "insanlarin hayirlisi, benim asnmdir. Sonra onlara yakin olanlardir, sonra onlara yakin olanlardir. Sonra bir kavim gelir ki, onlardan bîrinin sehâdeti yemininin önüne geçer, yemini de sâhidliginin önüne geçer" buyurdu.
Râvî Ibrahim en-Nahaî: Bizim sahihlerimiz (yânî büyüklerimiz), bizler oglanlar hâlinde iken bizlere sehâdet ve ahd ile yemîn etmemizi nehyederlerdi, demistir [40].

11- Insanin: "Aziz Ve Celîl Olan Allah'in Ahdi (Üzerime Olsun, Muhakkak Söyle Yapacagim" Demesi) Babi

37-..... Bize Ibnu Ebî Adiyy, Su'be'den; o da Süleyman'dan ve Mansûr'dan; onlar da Ebû Vâil'den; o da Abdullah ibn Mes'-ûd(R)'dan tahdîs etti ki, Peygamber (S): "Her kim birmüslümân kisinin -yâhud: bir kardesinin- malini koparip almak için yalan bir yemîn ederse, kiyamet gününde Allah'a, kendisine öfkelenmis olarak kavusur" buyurdu.
Bunun üzerine Allah, Rasülü'nü tasdîk olarak su "Hakikat, Allah 'a olan ahidlerine ve yeminlerine bedel az bir bahâyi satin alanlar; iste onlar; onlar için âhirette hiçbir nasîb yoktur... " (Âiu imrân: 77) âyeti indirdi.
Süleyman ibn Mihrân, kendi hadîsinde söyle dedi: el-Es'as ibnu Kays meclise ugradi da:
— Abdullah size ne tahdîs ediyor? diye sordu. Oradakiler ona bu hadîsi söylediler. Bunun üzerine el-Es'as:
— Bu âyet, benim ve benim bir sahibim hakkinda aramizda olan bir kuyu ihtilâfi üzerine inmistir, dedi [41].

12- Allah'in Izzeti Ile, Sifatlari Ile Ve Kelimeleri Ile Yemîn Etmek Babi

Ibn Abbâs: Peygamber (S):
"Senin izzetine siginirim" derdi, demistir.
Ebû Hureyre de Peygamberden sunu söyledi:
"Cennetle cehennem arasinda bir adam kalir. O adam:
Yâ Rabb, benim yüzümü atesten çevir! Hayir, Sen 'in izzetine yemîn ediyorum ki, Sen 'den bundan baska birsey istemem, der".
Ebû Saîd de Peygamber(S)'in söyle dedigini nakletti:
"Yüce Allah o kula: Bu ve bunun on misli senindir, buyurdu". Eyyûb Peygamber de:
"Izzetine yemin ederim ki, Sen'in bereketinden müstagni kalacagim yok!" demistir [42].

38-.....Bize Katâde, Enes ibn Mâlik(R)'ten tahdîs etti ki, Peygamber (S) söyle buyurmustur: "Cehennem dâima: Daha ziyâde var mi? der durur. Nihayet Rabbu'l-Izzet (= Izzetin Rabbi) olan Allah ona ayagini koyar. Bunun üzerine cehennem: Izzetine yemîn ederim ki, yetisir, yetisir! der.

Ve bâzisi bâzisina toplanip dürülür".

Bunu Su'be de Katâde'den rivayet etti [43].

13- Kisinin "Le-Amrullâhi(= Allah'in Bekaasina Yemîn Ederim Ki, Muhakkak Söyle Yapacagim)'1 Demesi Babi

Ibn Abbâs: "Le-amruke"."Le-aysuke" ma'nâsinadir, dedi [44].

39-.....Buradaki iki senedde ez-Zuhrî söyle demistir: Ben, Urve ibnu'z-Zubeyr'den, Saîd ibnu'l-Müseyyeb'den, Alkame ibnu Vakkaas'-tan, Ubeydullah ibn Abdillah'tan bu hadîsi isittim. Onlar da bunu Peygamber'in zevcesi Âise'den isitmislerdir. Iftira ehli onun için söyledikleri iftirayi söyledikleri ve sonra Allah onu bundan berî kildigi zaman, kendisi bu hadîsi anlatmis, bunlar da kendisinden isitmislerdir. Bu dört kisiden herbiri bana bu hadîsten bir kismini tahdîs etti:
Peygamber (S) -mescidde- ayaga kalkti da, bu iftirayi ilk evvel ortaya çikaran Abdullah ibn Ubeyy ibn Sehirden ötürü söz söylemekte ma'zûr tutulmasini istedi. (Ve "Ehlim hakkinda bana ezâ eden bu adam hususunda bana kim yardim eder de benim için ondan inti-kaam alir?" dedi.)...
Useyd ibn Hudayr ayaga kalkti da Sa'd ibn Ubâde'ye hitaben: — "Le amrullâhi le naktulennehu(-Allah'in bekaa ve ebediyetine yemîn ederim ki, biz onu muhakkak öldürürüz)! Dedi [45]...

14- Bâb:

"Allah, sizi yemînlerinizdeki lagvden dolayi sorumlu tutmaz. Fakat sizi kalblerinizin azmedip kazandigi
yeminler yüzünden sorumlu tutar. Allah çok magfiret edicidir, halimdir" (ei-Bakara: 225).

40-.....Hisâm söyle demistir: Bana babam Urve haber verdi ki, Âise (R): * 'A Hah sizi yemînlerinizdeki lagv ile sorumlu tutmaz..."

âyeti, kisinin "Hayir vallahi, evet vallahi" sözleri hakkinda indirildi, demistir [46].

15-Bâb: Insan Yeminlerde Unutarak Yeminini Bozsa (Keffâret Vâcib Olur Mu Olmaz Mi)? [47]

Ve Yüce Allah'in su kavilleri:
'... Hatâ ettiklerinizde ise üstünüze bir vebal yoktur. Fakat kalblerinizin kasd ve taammüd ettiginde (el-Ahzâb: 5);

41-..... Bize Zurâre ibnu Ebî Evfâ, Ebû Hureyre'den tahdîs etti. Ebû Hureyre bunu Peygamber'e yükseltiyordu: Peygamber (S): "Yüce Allah ümmetim için gönüllerinin vesveselerinden -yâhud: ne-fislerinin konustugu seylerden- kendileri bunlari fiilen yapmadiklari yâhud dilleriyle konusmadiklari [48]

müddetçe vazgeçip affetmistir" buyurmustur .

42-.....Abdullah ibn Amr ibni'I-Âs (R) söyle tahdîs etmistir:
Peygamber (S) kurban bayraminin birinci günü (Minâ'da devesi üzerinde) hutbe yaparken, bir adam O'na dogru kalkti ve:
— Yâ Rasûlalîah! Ben su ve su isleri su ve su islerden evvel zannediyordum, dedi.
Sonra diger biri ayaga kalkti ve:
— Yâ Rasûlalîah! Ben su ve su isleri; su üç isi (tiras olma, kurban kesme, cemre taslama islerini) söyle zannediyordum, dedi.
Bu sorular üzerine Peygamber:
— "Yap, bu gün bu islerin öne geçirilmesi ve geri birakilmasindan dolayi hiçbir günâh yoktur" buyurdu.
Abdullah: Peygamber'e o gün (tas atmak, kurban kesmek, tiras olmak, tavaf etmek gibi birinci gün islerinden öne geçirilmis veya geri birakilmis) her ne sey sorulduysa, cevâbinda muhakkak: "Yap, günâhi yok" buyurdu, demistir [49].

43-.....Ibn Abbâs (R) söyle demistir: Bir adam Peygamber'e:
— Ben cemreye tas atmamdan önce Ka'be'ye gidip ziyaret tavafim yaptim, dedi.
Peygamber (S):
— "(Yap) bunda sana bir günâh yok!" buyurdu. Diger bir adam:
— Ben kurban kesmeden önce tiras oldum, dedi. Peygamber ona da:
— "Bunda sana günâh yok!" buyurdu. Bir baska kimse:
— Ben cemre taslamadan evvel kurban kestim, dedi. Peygamber:
— "Bunda sana hiçbir günâh yoktur!" buyurdu [50].

44-..... Bize Ubeydullah ibn Umer, Saîd ibn Ebî Saîd'den; o da Ebû Hureyre(R)'den söyle tahdîs etti: Rasûlullah (S) mescidin bir tarafinda oturmakta iken bir adam mescide girdi de namaz kildi. Sonra gelip Rasûlullah'a selâm verdi. Rasûlullah (selâmini aldi da) ona:
— "Dön yeniden namaz kil, çünkü sen namaz kilmis olmadin" buyurdu.
O kimse dönüp (evvelce kildigi gibi tekrar) namaz kildi. Sonra gelip selâm verdi. Rasûlullah:
— "Senin üzerine de selâm olsun! Geri dön de yine namaz kil. Çünkü sen namaz kilmis olmadin!" buyurdu.
(Adam dönüp yine namaz kild; da) üçüncü defasinda:
— Yâ Rasûlallah! Bana dogrusunu ögret! dedi. Rasûlullah:
— "Namaza kalkmak istediginde güzelce abdest al. Sonra kibleye dönüp ihram tekbîrini al. Sonra ne kadar kolayina gelirse o kadar Kur'ân oku. Sonra rükû 'a varip bedenin yatisincaya kadar dur. Sonra basini kaldir, ayakta büsbütün dogruluncaya kadar dur. Sonra secdeye var, tâ sükûnete varincaya kadar dur. Sonra basim kaldir, dümdüz oturuncaya ve sükûnete varincaya kadar otur. Sonra yine secde et, sükûnete varincaya kadar secdede kal. Sonra basini kaldir, dümdüz oluncaya kadar kalk. Sonra bunu namazin bütününde böylece yap!" buyurdu [51].

45-.....Âise (R) söyle demistir: Uhud harbinde müsrikler evvelâ bozguna ugratildilar, bu bozgunluk onlarda biliniyordu. Bu sirada Iblîs (müslümânlara):
— Ey Allah'in kullari, arka tarafinizda bulunanlardan sakinin! diye bagirdi (Bununla müslümânlarin birbirlerini öldürmelerini istiyordu).
Bunun üzerine Öndekiler, arkadakileri müsrikler sanarak geri döndüler. Onlarla arkadakiler arasinda çetin bir vurusma oldu. Bu sirada Huzeyfe ibnu'l-Yemân bakti ki, orada babasi var ve müslümânlar onu müsriklerden sanarak öldürecekler. Huzeyfe onlara:
— O babamdir, o babamdir (öldürmeyin)! diye bagirdi. Âise dedi ki: Vallahi ondan ayrilmadilar, nihayet onu öldürdüler. Huzeyfe de (onlarin onu taniyamadiklari özrünü kabul ederek):
— "Allah sizleri magfiret eylesin. (O merhamet edenlerin en mer-hametlisidir)" (Yusuf: 92) demekle yetindi.
Râvî Urve: Vallahi Huzeyfe'de tâ Allah'a kavusuncaya kadar babasinin öldürülmesinden dolayi bir hüzün bakiyyesi mevcûd olmakta devam edip durmustur, dedi [52].

46-.....Ebû Hureyre (R) söyle demistir: Peygamber (S): "Her kim oruçlu oldugu hâlde unutarak yerse, orucunu (bozmayip) tamamlasin. Çünkü ona ancak Allah yedirmis ve içirmistir" buyurdu [53].

47-.....Abdullah ibn Buhayne (R) söyle demistir: Peygamber (S) bir defasinda bize ögle namazi kildirdi. Bu namazda ilk iki rek'-atten sonra tesehhüde oturmaksizin -secdeden üçüncü rek'ate- kalkti ve namazina devam etti. (Insanlar da O'nunla beraber namaz kilmaya devam ettiler.) Namazini bitirmeye yaklasip insanlar selâm vermesini bekledikleri sirada, oturdugu yerden tekbîr alip selâm vermeden önce yanilma secdesi yapti. Sonra basini secdeden kaldirdi, sonra tekrar Allâhu Ekber diye tekbîr alip secdeye vardi. Sonra basini kaldirip selâm verdi [54].

48-.....Bize Mansûr, îbrâhîm en-Nahaî'den; o da Alkame ibn Kays'tan; o da Ibn Mes'ûd(R)'dan söyle tahdîs etti: Peygamber (S) onlara ögle namazi kildirdi da namazda artma yâhud eksilme meydana geldi. Mansûr: Ben, Ibrâhîm mi vehmetti yâhud Alkame mi vehmetti, bilmiyorum, demistir. Ibn Mes'ûd dedi ki:
— Yâ Rasûlallah! Namaz kisaldi mi yâhud Sen mi unuttun? diye soruldu.
Rasûlullah:
— "Bu soru neden?" dedi. Sahâbîler:
— Söyle söyle kildirdin da ondan! dediler.
îbn Mes'ûd dedi ki: Bunun üzerine Rasûlullah cemâate iki secde yaptirdi. Sonra:
— "Bu iki secde, namazinda fazla yâhud eksiklik yapan kimse içindir. Bu kimse (zihninde) dogru olani arastirip ("Dogrudur" diye verdigi karara göre) namazindan kalan kismi tamamlar. Sonra iki secde eder" buyurdu [55].

49-.....Saîd ibn Cubeyr söyle demistir: Ben Ibn Abbâs'a: Bize (su âyetten yâhud mutlak olarak) tahdîs et, dedim. O da söyle dedi: Bize Ubeyy ibn Ka'b tahdîs etti ki, kendisi Rasûlullah(S)'tan söyle dedigini isitmistir:
"Mûsâ o zâta: Unuttugum seyden dolayi beni muâhaze etme, su arkadasligimizda bana güçlük yükleme, dedV (ei-Kehf: 7).
Peygamber:
— "Vakiada Musa'nin bu ilk muhalefeti dalginlik eseri idi. Yine gittiler..." dedi [56].
Ebû Abdillah el-Buhârî söyle dedi: Bana Muhammed ibn Bessâr söyle yazdi: Bize Muâz ibn Muâz tahdîs etti. Bize Ibnu Avn tahdîs etti ki, es-Sa'bî söyle demistir: el-Berâ ibn Âzib (R), yanlarinda kendi konuklari oldugunu, kendisi bayram namazindan dönmeden önce konuklarin et yemeleri için hayvani bogazlamalarini ailesine emrettigini söyledi. Bunun üzerine ailesi bayram namazindan önce hayvani kestiler. Akabinde hayvani namazdan önce kestiklerini Peygamber'e zikrettiler. Peygamber (S) de ona, kesmeyi tekrar etmesini emretti. O da:
— Yâ RasûIallah! Yanimda erken dogmus disi bir süt oglagi var ki, o iki et davarindan daha hayirlidir, dedi.
Râvî Ibnu Avn, Sa'bî hadîsinin burasinda dururdu. Ve Muhammed ibn Sîrîn'den bu hadîsin benzerini tahdîs eder de yine bu mekânda dururdu (yânî tamamlamayi terkederdi). Ve bu geliskin disi cebisin kurban edilmesi ruhsati el-Berâ'dan baskasina sirayet etti mi, etmedi mi, bilmiyorum! derdi.
Bu hadîsi Eyyûb es-Sahtiyânî, Ibn Sîrîn'den; o da Enes'ten; o da Peygamber(S)'den rivayet etmistir.

50-.....Esved ibn Kays söyle demistir: Ben Cundeb ibn Becelî(R)'den isittim, söyle dedi: Ben kurban bayrami günü Peygam-ber(S)'in huzurunda bulundum. Bayram namazini kildirdi. Sonra hutbe yapti da: "Her kim namazdan evvel kestiyse, onun yerine bir daha kessin! Her kim de kesmemisse, Allah 'in ismiyle (teberrük ederek) kessin!" buyurdu [57].

16- Gamûs Yemini Babi [58]

"Yeminlerinizi aranizda hile ve fesada vesile edinmeyin. Çünkü sapasaglam yerlestikten sonra bir ayak kayar ki, Allah'in yolundan saptiginiza karsilik (dünyâda) fena bir azâb tadacaksiniz» (Ahirette de) size büyük bir azâb Olur" (en-Nahl: 94).
"Dahalen", "Mekren ve hiyâneten"dir.

51-.....Bize Firâs tahdîs edip söyle dedi: Ben es-Sa'bî'den isittim; o da Abdullah ibn Amr(R)'dan ki, Peygamber (S): "Büyük günâhlar: Allah'a ortak kilmak, ana-babaya isyan etmek, insan öldür-mek, gamûs yemini yapmaktir" buyurmustur [59].

17- Yüce Allah'in Su Kavilleri Babi:

"Hakikat, Allah'a olan ahidlerine ve yeminlerine bedel az bir bahayi satin alanlar; iste onlar: Onlar

için ahirette hiçbir nasîb yoktur. Allah kiyamet günü onlarla konusmaz» onlara bakmaz, onlari temize çikarmaz.
Onlar için pek acitici bir azâb vardir" (âlu imrân: 77),
"Allah'i, yeminlerinizden dolayi iyilik etmenize, (fenaliklardan) sakinmaniza, insanlarin arasini bulmaya
engel yapmayin. Allah hakkiyle isiticidir, kemâliyle bilicidir" (el-Bakara: 224);
"Allah'in ahdini az bir bahaya satip degismeyin. Allah indindeki, sizin için hayirli olan ancak odur, eger
bilirseniz!." (en-Nahl: 95);
"Karsilikli muahede yaptiginiz vakit Allah'in ahdini yerine getirin. Sapasaglam ettiginiz yeminleri bozmayin. Üzerinize Allah'i kefil yapmissinizdir. Süphe yok ki, Allah ne yapacaginizi bilir!" (en-Nahi: 91) [60].

52-.....Bize Ibnu Ebî Adiyy, Su'be'den; o da Süleyman'dan; o da Mansûr'dan; o da Ebû Vâil'den; o da Abdullah ibn Mes'-ûd(R)'dan tahdîs etti ki, Peygamber (S) söyle buyurmustur:
— "Her kim bir müslümân kisinin -yâhud: bir kardesinin- malini koparip almak için yatan bir yemîn ederse, Allah 'a, kendisine ga-dabh oldugu hâlde kavusur".
Bunun üzerine Allah, Rasûlü'nün bu teblîgini tasdik olarak "Ha-kîkat Allah 'a olan ahidlerine ve yeminlerine bedel az bir bahâyi satin alanlar; iste onlar: Onlar için âhirette hiçbir nasîb yoktur..." (Âiu im-rân: 77) âyetini indirdi.
Süleyman ibn Mihrân kendi hadîsinde söyle dedi: el-Es'as ibn Kays meclise ugradi da:
— Ebû Abdirrahmân size ne tahdîs ediyor? diye sordu. Oradakiler ona:
— Söyle söyle olan hadîsi söyledi, dediler.
Bunun üzerine el-Es'as:
— Bu âyet benim hakkimda indi. Söyle ki: Bir amca oglumun arazisinde bana âid bir kuyu vardi. (Bu kuyuda ihtilâf ettik.) Ben Ra-sûlullah'a gidip da'vâmi arzettim. Rasûlullah: "(Kuyunun sana âid olduguna dâir) beyyinen hazir olsun yâhud onun yemini olur" buyurdu. Ben: Yâ Rasûlallah! Bu takdirde o zât bu kuyunun kendisinin olduguna yalan yere yemîn eder, dedim. Bunun üzerine Rasûlullah: "Her kim müslümân bir kisinin malini koparip almak için yalanci oldugu hâlde bir yemîn-i sabr üzerine (yânî kendini yalana habseden bir yemîn üzerine) yemîn ederse, o kimse kiyamet gününde Allah 'a, Allah kendisine gadab etmis oldugu hâlde kavusacaktir" buyurdu [61].

18- Mâlik Olmadigi Sey Hususunda, Ma'siyet Hususunda Ve Öfke Hâlinde Yapilan Yemîn(In Hükmü) Babi [62]

53-.....Ebû Mûsâ el-Es'arî (R) söyle demistir: Arkadaslarim Es'arîler (Tebûk seferinde) kendilerine binek ve yük hayvani istemek üzere beni Peygamber(S)'e gönderdiler... Peygamber:
— "Vallahi ben sizleri hiçbir hayvana bindiremem!" buyurdu. O sirada ben kendisini öfkeli bir hâlde bulmustum... (Kederli bir hâlde geri döndükten bir süre sonra ben Bilâl tarafindan Peygam-ber'in yanma çagrildim.) Bu sefer Peygamber'e geldigimde bana:

— "Arkadaslarina git ve onlara: Allah yâhud Rasûlullah sizleri develere yükleyecektir! de!" buyurdu.

54-..... Bize Yûnus ibn Yezîd el-Eylî tahdîs edip söyle dedi:
Ben ez-Zuhrî'den isittim, söyle dedi: Ben Urve ibnu'z-Zubeyr'den, Saîd ibnu'I-Müseyyeb'den, Alkame ibn Kays'tan, Ubeydullah ibn Ut-be'den Peygamber'in zevcesi Âise'nin hadîsini, yâni iftira sâhibleri-nin kendisi aleyhinde söylediklerini söyledikleri zaman, Allah'in Âise'yi onlarin dedikodularindan temize çikarip berî kilmasi hadîsini isittim. Bu dört zâtin herbiri bana bu hadîsten bir kismini tahdîs ettiler. Âise (R) söyle demistir: Allah "O uydurma haberi getirenler içinizden bir zümredir. Onu sizin için bir serr sanmayin. BiVakis o sizin için bir hayirdir... "(en-Nûn ii-2i) âyetlerini; bu on âyeti indirdi. Bunlarin hepsi benim berâetim hakkindadir. Iste Allah benim berâetim hakkinda bu âyetleri indirince, babam Ebû Bekr es-Siddîk hisimligindan dolayi, nafaka vermekte bulundugu Mistah ibn Usâse hakkinda:
— Kizim Âise'ye bu iftirayi söyledikten sonra vallahi ben Mistah'a ebediyyen birsey vermem! diye yemîn etti.
Bunun üzerine Allah: "Sizden fazilet ve servet sahibi olanlar hisimlarina, yoksullara, Allah yolunda hicret edenlere vermelerinde kusur etmesin, affetsin..." (en-Nûn 22) âyetini indirdi.
Bu âyetin inmesi üzerine Ebû Bekr:
— Vallahi ben Allah'in beni magfiret etmesini muhakkak severim, dedi ve Mistah'a veregeldigi nafakayi tekrar vermege basladi.
Ve:
— Ben bu nafakayi ondan ebediyyen koparmam! dedi.

55-.....Zehdem ibn Mudrib söyle demistir: Biz Ebû Mûsâ el- Es'arî(R)'nin yaninda bulunuyorduk. Kendisi söyle dedi: Ben Es'a-rîler'den bir topluluk içinde Rasûlullah(S)'a geldim. Ben O'nu bu si-rada öfkelenmis hâlde buldum. Kendisinden bizleri develere yüklemesini istedik. Rasûiullah bizleri.yüklemiyecegine yemîn etti. Bir müddet sonra da:
— "Vallahi insâallah ben birseyeyemîn eder ve sonra ondan baskasini yemîn ettigim seyden daha hayirli görürsem, muhakkak o hayirli olani yapar, yeminimi de keffâretle çözer kurtulurum " buyurdu.

19- Bâb: Bir Sahis "Vallahi Bugün Kelâm Etmem" Dedigi Ve Akabinde Namaz Kildigi Yâhud Kur'ân Okudugu Yâhud "Subhânallah" Yâhud "Allâhu Ekber" Yâhud "el-Hamdu littâhi" Yâhud "Lâ ilahe itte'ttâhu" Dedigi Zaman, Bunun Yemîni Kendi Niyeti Üzere Olur [63]

Ve Peygamber (S):
"Kelâmin en faziletlisi dörttür: Subhânallâhi, el-Hamdu littâhi, Lâ ilahe illeUlâhu, Allâhu Ekber" buyurmustur [64].
Ebû Sufyân: Peygamber (S) Hirakliyus'a, "Ey kitâblilar, hepiniz bizimle sizin aranizda müsavi bir kelimeye gelin: Allah'tan baskasina tapmayalim, O'na hiçbirseyi ortak kilmayalim, Allah'i birakip da [65]

kimimiz kimimizi Rabb'ler edinmeyelim... " (âiu imrân: 64) âyetini yazip gönderdi, dedi .
Mucâhid de: "Kelimetu't-takvâ" (ei-Feth: 26), ilLâ ilahe itte'Uah"ttr, demistir [66].

56-.....Müseyyeb ibn Hazen (R) söyle demistir: Ebû Tâlib'e ölüm alâmetleri geldigi zaman Rasûlullah (S) onun yanina girdi de:
— (Amca!) "Lâ ilahe üle'ttâh kelimesini söyle ki, bununla Allah katinda senin için hüccet getireyim" buyurdu [67].

57-.....Ebû Hureyre (R): Rasûlullah (S): "Subhânallâhi ve bi-hamdihi, SubhânallâhVl-azîm dile hafif, mizanda agir, Rahmân'a sevgili iki kelimedir" buyurdu, demistir.

58-.....Abdullah ibn Mes'ûd (R) söyle demistir: Rasûlullah (S) bir kelime söyledi, ben de diger bir kelime söyledim. O: "Allah'a bir-seyi menend kilarak ölen kimse atese girdir ilecektir" buyurdu.
Ben de su diger kelimeyi söyledim: "Allah'a hiçbirseyi menend kilmayarak ölen kimse cennete girdirilir'* [68].

20- Ay Yirmidokuz Günde Tamam Oldugu Halde Ailesinin Yanina Bir Ay Girmeyecegine Yemin Eden Kimse Babi [69]

59-.....Enes (R) söyle demistir: Rasûlullah (S) ailelerinin yanlarina bir ay girmemeye yemîn etti. Ayagi da çikmisti. Yirmidokuz gece yüksekçe bir serbetlikte ikaamet etti. Sonra ailelerinin yanina indi.
— Yâ Rasûlallah! Sen bir ay ailelerinin yanlarina girmemeye yemîn etmistin? dediler.
— "Ay, yirmidokuz da olur!" buyurdu [70].

21- Bâb: Nebîz Içmemeye Yemîn Eden Kimse, Tilâ' Yâhud Seker Yâhud Asîr Denilen Içkileri Içse, Insanlarin Bâzisinin Kavlinde (Ebû Hanîfe'nin Kavlinde) –Bunlar Onun Yaninda Nebîzlerden Olmadiklari Için- Yemininde Hânis Olmaz [71]

60-.....Bana babam, Ebû Hazim, Sehl ibn Sa'd(R)'dan söyle haber verdi: Peygamber(S)'in sahâbîsi olan Ebû Useyd, evlendi de Peygamber'i dügün asma da'vet etti. Yeni gelin olan karisi da da'-vetlilere hizmet etmekte idi. Sehl, kendilerine hadîs söylemekte oldugu topluluga:
— Sizler o gelinin Peygamber'e ne içirdigini bilir misiniz? diye sordu da söyle dedi:
— Kadin geceden tevr denilen bir kap içinde bir mikdâr hurma islatti, sabah olunca iste bu tatli sirayi O'na içirdi [72].

61-.....Peygamber(S)'in zevcesi Sevde (R) söyle demistir: Bizim bir davarimiz vardi, öldü, biz de

onun derisini tabakladik. Sonra biz o tabaklanmis derinin içinde eskiyinceye kadar nebîz sirasi kurmakta devam ettik.

22- Bâb: Bir Sahis Katik Yememeye Yemîn Eder De Ekmekle Hurma Yerse (Katik Yemis Olur Mu) Ve Hangi Seyler Katiktan Sayilir? [73]

62-.....Bize Sufyân ibn Uyeyne, Abdurrahmân ibn Âbis'ten;
o da babasi Abis ibn Rabîa en-Nahaî'den tahdîs etti ki, Âise (R):
— Muhammed'in ailesi, kendisi Allah'a kavusuncaya kadar üç gün üst üste katiklandirilmis bugday ekmeginden karnini doyurmadi, demistir.
Ibn Kesîr söyle dedi: Bize Sufyân haber verdi. Bize Abdurrahmân, babasindan tahdîs etti ki, Abis, Âise'ye bu hadîsi söylemistir (yânî Âise'ye kavustugu zaman bunu kendisinden sormustur) [74].

63-.....Enes ibn Mâlik (R) söyle demistir: Ebû Talha, Ümmü Suleym'e hitaben:
— Ben bu defa Rasûlullah(S)'m sesini zayif olarak isittim, kendisinde bir açlik oldugunu biliyorum, yaninda yiyecek birsey var mi? dedi.
Ümmü Suleym:
— Evet var, dedi ve arpadan yapilmis birkaç tane ekmek külçesi çikardi. ,
Sonra kendi bas örtüsünü aldi da onun bir kismi ile ekmekleri sarip dürdü. (Sonra bohçayi benim elbisemin altina gizledi.) Sonra beni Rasûlullah'in yanina gönderdi. Ben de gittim. Rasûlullah'i mescidde oturur hâlde buldum. Beraberinde insanlar vardi. Ben onlarin yanma varip dikildim. Rasûlullah (S):
— "Seni Ebû Talha mi gönderdi?" diye sordu. Ben:
— Evet, dedim.
Bunun üzerine Rasûlullah beraberinde bulunanlara hitaben:
— "Kalkiniz!" buyurdu.
Onlar da kalkip yürüdüler, ben de aralarinda yürüdüm. Nihayet Ebû Talha'ya geldim ve durumu ona haber verdim. Ebû Talha, (annem) Ümmü Suleym'e:
— Yâ Ümme Suleym! Rasûlullah insanlarla gelmektedir. Hâlbuki yanimizda onlari doyurabilecegimiz birsey yoktur, dedi.
Ümmü Suleym:
— Allah ve Rasûlü en iyi bilendir, dedi.
Müteakiben Ebû Talha gitti, nihayet Rasûlullah'a kavustu. Rasûlullah, Ebû Talha ile beraber geldi ve ikisi içeriye girdiler. Rasûlullah:
— "Yâ Ümme Suleym! Yaninda ne varsa getir!" buyurdu. O da bu ekmekleri getirdi.
Enes dedi ki: Rasûlullah emretti, bu ekmekler parmak ile küçük küçük parçalara bölündü. Ümmü Suleym bunun üzerine kendine âid yag tulumundan biraz yag sikti ve onu bulayip katik yapti. Sonra Ra-
sûhiUah o katik hakkinda Allah'in söyletmek istedigi seyleri söyledi (yânî duâ etti). Sonra:
— "On kisi için izin ver!" buyurdu.
Ebû Talha on kisiye izin verdi. Onlar doyuncaya kadar yediler ve sonra disari çiktilar. Sonra:

— "On kisiye daha izin ver!" buyurdu.
Ebû Talha onlara da izin verdi. Onlar da doyuncaya kadar yediler. Sonra disari çiktilar. Rasûlullah:
— "On kisiye daha izin ver!" buyurdu.
Nihayet böylece toplulugun hepsi de yediler ve doydular. Hâlbuki bu topluluk yetmis yâhud seksen kisi idi [75].

23- Yemînlerde Niyet(In Esâs Oldugu) Babi

64-.....Ben Umer ibnu'l-Hattâb(R)'dan isittim, söyle diyordu: Ben RasûIulIah(S)'tan isittim, söyle buyuruyordu: "Amellerim kiymeti) ancak niyete göredir. Herkesin niyet ettigi ne ise, eline geçecek olan ancak odur. Her kimin hicreti A Hah 'a ve Rasûlü 'ne yönelik ise, hicreti Allah'a ve Rasûlü'ne varicidir. Her kimin de hicreti nail olacagi dünyâya (dünyâ malina) veya evlenecegi bir kadindan dolayi ise, onun hicreti de, hicretine sebeb olan seyedir" [76].

24- Bâb: Bir Sahis Malini Nezr Veya Tevbe Vechi Üzere Hediye Ve Sadaka Ettigi Zaman (Bunu Yerine Getirdigi Yâhud Ta'lîk Ettiginde, Bu Nafiz Olur Mu, Olmaz Mi)? [77]

65-.....îbn Sihâb söyle demistir: Bana Abdurrahmân ibn Abdillah ibn Ka'b ibn Mâlik haber verdi. Bu Abdullah, babasi Ka'b ibn Mâlik'in gözleri görmez oldugu zaman ogullari arasinda onun yedicisi idi.
Abdullah: Ben, babam Ka'b ibn Mâlik(R)'ten -Tebûk gazvesinde geri kalmasi kissasi hakkindaki uzun- hadîsini isittim:
"(Savastan) geri birakilan (ve haklarindaki hüküm geciken) üç kisiye (tevbelerini kabul etti- Âyet: 106-) yeryüzü bunca genisligine ragmen, onlara dar gelmis, vicdanlari kendilerini siktikça sikmisti. Nihayet Allah Han, yine Allah 'tan baska siginacak hiçbir yer olmadigini anladilar. Sonra Allah onlari da eski hâllerine dönsünler diye tev-beye muvaffak buyurdu... " (et-Tevbe: iis> âyetinin sükrü olmak üzere hadîsinin sonunda:
— (Yâ Rasûlallah!) Allah ve Rasûlü'nün rizâsi yolunda hâlis bir sadaka olmak üzere malimin hepsinden siyrilip çikmam tevbemden-dir (yânî malimin hepsini sadaka etmek istiyorum), dedi.
Rasûlullah (S):
— "(Hayir!) Malinin bir kismini kendinde tutup alikoy, bu senin için daha hayirlidir" buyurdu [78]
...

25- Bab: Bir Sahis Bir Yemegi Kendine Haram Kildigi Zaman? [79]

Ve Yüce Allah'in su kavilleri:
"Ey Peygamber, sen zevcelerinin hosnûdlugunu arayarak, Allah'in sana halâl kildigi seyi niçin kendine haram ediyorsun? (Bununla beraber üzülme;) Allah çok magfiret edici, çok merhamet

eyleyicidir. Allah yeminlerinizin (keffâretle) çözülmesini size farz
kllmiStir..." (et-Tahrîm::l-2).
"Ey îmân edenler, Allah'in size halâl ettigi o en temiz ve güzel seyleri (nefsinize) haram kilmayin. Haddi asmayin. Çünkü Allah haddi asanlari sevmez" (el-Mâide: 87) [80].

66-..... Bize Haccâc ibn Muhammed el-Missîsî tahdîs etti ki, Ibn Curecy söyle demistir: Atâ ibn Ebî Rebâh, Ubeydu'bnu Umeyr^-den söyle derken isittigini söyledi: Ben Âise(R)'den isittim, söyle diyordu: Peygamber (S), Zeyneb bintu Cahs'in yaninda eglenir ye onun yaninda bal serbeti içerdi. Bunun üzerine ben ve Hafsa, birbirimizle söyle sözlestik: Peygamber (S) ikimizden hangimizin yanma girerse: "Ya Rasûlallah! Megâfîr mi yedin; Sen'de megâfîr kokusu duyuyorum?" desin diye söz birligi yaptik. Ikimizden birimizin yanma girince, O'na bu sözü söyledi. Peygamber:
— "Hayir, ben megâfîr yemedim. Yalniz Zeyneb bintu Cahs'in yaninda bal serbeti içmistim. Artik bir daha onu içmem!" diye yemîn etti.
Bunun üzerine: "Ey Peygamber, sen zevcelerinin hosnûdlugu-nu arayarak A ilah 'in sana halâl kildigi seyi niçin kendine haram ediyorsun... Eger her ikiniz de Allah 'a tevbe ederseniz (ne alâ), çünkü hakîkaten sizin kalbleriniz kaymistir. Onun aleyhinde birbirinize arka verirseniz, hiç sübhesiz Allah bizzat onun yardimcisidir, Cebrail de, mü 'minlerin sâlih olanlari da. Bunlarin ardindan bütün melekler de ona yardimcidir..." (et Tahrîm: i-5) âyetleri indi. Bu "Eger ikiniz tev-be ederseniz" kavimdeki hitâh, ÂiseileHafsa'yadir. Buradaki "Hani Peygamber zevcelerinden gizli bir söz söylemisti... " (Âyet: 3) fikrasi da, Peygamber'in: Hafsa'ya: "Fakat ben bal serbeti içmistim, artik onu bir daha içmem!" dedigi ve bunun gizli kalmasini istedigi sözüne isarettir.
Buhârî geçen senedle söyle dedi: Ve bana Ibrâhîm ibn Mûsâ, Hi-sâm ibn Yûsuf'tan: "Bir daha bal serbeti içmem. Iste yemîn de ettim. Artik sakin bunu baska bir kimseye haber verme!" diye tenbîh buyurdu, diye söyledi [81].

26- Nezri Islemeye Vefa Etmek Ve Yüce Allah'in "Onlar adagini yerine getirirler... " (ed-Dehn 7) Kavli Babi [82]

67-..... Bize Saîd ibnu'I-Hâris tahdîs etti ki, kendisi îbn Umer(R)'den isitmistir; o söyle diyordu:
— Onlar nezretmekten nehyolunmadilar mi? Sübhesiz Peygamber (S) söyle buyurdu: "Muhakkak ki, nezr, hiçbirseyi mukadderin önüne geçirmez, kaderden geriye de birakmaz. Ancak nezr sebebiyle cimriden (fakirler lehine) mal çikarilir".

68-.....Bize Abdullah ibnu Murre, Abdullah ibn Umer(R)'den haber verdi ki, Peygamber (S) nezrden nehyetmis ve: "Su muhakkak ki, nezr hiçbirseyi geri çevirmez. Lâkin nezr sebebiyle cimri kimseden mal çikarilir" buyurmustur.

69-.....Ebû Hureyre (R) söyle demistir: Peygamber (S) söyle buyurdu: "Nezr, Âdem ogluna, kendisine takdir edilmemis birsey getirmez. Lâkin nezr onu kendisi için takdir edilmis olan kadere sürükler. Ve bu nezr sebebiyle Allah cimriden mal çikarir. Artik o kimse, nezrine sebeb olan is

üzerine, daha önceden vermez oldugu mali getirip verir" [83]

27- Yaptigi Nezri Yerine Getirmeyen Kimsenin Günâh Babi

70-.....Zehdem ibnu Mudarnb tahdîs edip söyle dedi: Ben Imrân ibn Husayn(R)'dan isittim; o, Peygamber(S)'in söyle buyurdugunu tahdîs ediyordu:
— "Sizin en hayirlilariniz, benim içinde bulundugum nesildir. Sonra onlara yakin olanlardir. Sonra, onlara yakin olanlardir".
Imrân: Peygamber (S) kendi asrindan sonra hayirli kam olarak iki karn mi, yoksa üç karn mi zikretti, bilmiyorum, demistir. Peygamber devamla:
— "Sonra bir kavim gelir ki, onlar nezrederler ve nezrlerini yerine getirmezler; hiyanet ederler ve kendilerine i'timâd edilmez; bunlar sâhidlik yapmalari istenmedigi hâlde sâhidlik ederler. Bunlar arasinda (bol bol yemek içmek hayâtin gayesi oldugundan) sismanlik ve semizlik meydana çikacaktir" [84].

28- Tâat Yolunda Nezr Ve Yüce Allah'in Su Kavli Babi;

"Nafakadan her ne harcadiniz yâhud adaktan ne adadinizsa, muhakkak Allah onu bilir. Zâlimlerin hiçbir yardimcilari yoktur*'* (el-Bakara: 270)

71-.....Bize Mâlik, Talha ibn Abdilmelik'ten; o da el-Kaasim'dan; o da Âise(R)'den tahdîs etti ki, Peygamber (S): "Her kim Allah 'a itaat etmeyi nezrederse, Allah 'a itaat etsin. Her kim de Allah 'a karsi ma'siyet islemeyi nezrederse, sakin Allah'a âsî olmasin!" buyurmustur [85].

29- Bâb: Bir Sahis Islâm'a Girmeden Önce Bir Insanla Konusmamaya Nezr Veya Yemîn Etse De Sonra Islâm'a Girse (Üzerine Vefa Vâcib Olur Mu Yâhud Olmaz Mi)?

72-.....Bize Ubeydullah ibn Umer, Nâfi'den; o da Ibn Umer(R)'den haber verdi ki, Umer (R):
— Yâ Rasûlallah! Ben Câhiliyet devrinde Mescidi Harâm'da bir gece i'tikâf etmeyi nezretmistim (ne yapayim)? dedi.
Rasûlullah (S):
— "Nezrini yerine getir!" buyurdu [86].

30- Üzerinde Bir Nezr Oldugu Hâlde Ölen Kimse Babi

Ibn Umer, annesi Küba'da namaz kilmayi nezretmis olan bir kadina: Annen adina bu namaz nezrini yerine getir! diye emretmistir. Ibn Abbâs da Ibn Umer'in sözü gibi söylemistir [87].

73-.....Abdullah ibn Abbâs (R) söyle haber vermistir: Sa'dibn

Ubâde el-Ensârî, anasinin üzerinde bir nezr oldugunu, fakat bunu yerine getiremeden vefat ettigini Peygamber(S)'e söyleyip fetva istedi. Peygamber de ona: Anasi adina o nezri kaza edip yerine getirmesi fetvasini verdi.
ez-Zuhrî: Bu (yânî vârisin mevrûs üzerindeki nezri ödemek) tiînde mesru' bir kaanûn oldu, demistir [88]
.

74-.....Ibn Abbâs (R) söyle demistir: Peygamber(S)'e bir adam geldi de:
— Kizkardesim hacc yapmayi nezretmisti, nezrini yerine getiremeden vefat etti, dedi.
Peygamber:
— "Sayet kirkardesinin üzerinde bir borç olaydi sen o borcu öder miydin?" buyurdu.
O zât:
— Evet öderdim, dedi. Peygamber:
— "Öyleyse Allah'a olan borcu da öde, Allah hakki ödenmeye daha haklidir" buyurdu [89].

31- Mâlik Olmayacagi Sey Hakkindaki Nezr Ile Ma'siyet Hakkindaki Nezr(In Hükmü) Babi

75-.....Âise (R) söyle demistir: Peygamber (S): "Her kim Allah'a itaat etmeyi nezrederse, o kisi Allah'a itaat etsin. Her kim de Allah'a karsi ma'siyet olacak bir is nezrederse, o da Allah'a âsî olmasin (nezrinden keffâretle vazgeçsin)" buyurdu.

76-..... Bize Yahya ibn Saîd, Humeyd et-Tavil'den; o da Sâbit el-Bunânî'den; o da Enes(R)'ten tahdîs etti ki, Peygamber (S) iki oglu arasinda (hacc yolunda) yürümekte olan bir ihtiyari gördügünde:"Allah, bu ihtiyarin kendi nefsini azâblandirmak suretiyle yaptigi ibadetten elbette müstagnidir" buyurmustur (ve ihtiyarin binmesini emretmistir).
el-Fezârî de Humeyd'den söyledi ki, o: Bana Sabit, Enes'ten tah-dis etti, demistir.

77- Bize Ebû Âsim, Ibn Cureyc'den; o da Süleyman el-AhveF-den; o da Tâvûs'tan; o da Ibn Abbâs(R)'tan tahdîs etti ki, Peygamber (S) Ka'be'yi bir yular veya yulardan baska bir bag ile tavaf etmekte olan bir adam gördü de o bagi kopardi.

78-.....Ibn Cureyc haber verip söyle demistir: Bana Süleyman el-Ahvel haber verdi; ona da Tâvûs, Ibn Abbâs(R)'tan söyle haber vermistir: Peygamber (S) Ka'be'yi tavaf ederken bir insanin yanina ugradi ki, o insan burnundan bir yularla baglanmis olan diger bir insani önünden çekerek tavaf ettiriyordu. Peygamber hemen o yulari kendi eliyle kopardi. Sonra yanindaki adama onu eliyle tutmak suretiyle yederek tavaf ettirmesini emretti [90].

79-.....îbn Abbâs (R) söyle demistir: Peygamber (S) hutbe yaparken güneste dikilmis bir adam gördü de, onun ismini ve hâlini sordu. Sahâbîler:
— O Ebû Israil'dir, ayakta dikilmeye, oturpamaya, günesten gölgelenmemeye, konusmamaya ve bu suretle oruç tutmaya nezret-mistir, dediler.

Bunun üzerine Peygamber o zâta:
— "Konussun, gölgelensin, otursun ve orucunu tamamlasin!" diye emretti.
Abdulvahhâb söyle dedi: Bize Eyyûb es-Sahtiyânî, Ikrime'den; o da Peygamber'den olmak üzere (mürselen) tahdîs etti [91].

32- Ta'yîn Edilmis Birkaç Günler Oruç Tutmayi Nezredip De Orucu Kurbân Yâhud Ramazân Bayrami Günlerine Tesadüf Eden Kimse Babi? [92]

80-.....Bize Hâkim ibn Ebî Hurre el-Eslemî tahdîs etti ki, kendisi Abdullah ibn Umer(R)'den isitmistir: Ibn Umer'e üzerine gelecek herbir günde muhakkak oruç tutacagini nezreden ve bu orucu da kurban veya ramazân bayrami gününe tesadüf eden kimsenin hükmü soruldu. Bunun üzerine Ibn Umer söyle dedi:
—' 'And olsun ki, Allah *m Rasûlü 'nde sizin için güzel bir örnek vardir,.." (ei-Ahzâb: 2i). Rasülullah (S) kurban bayrami gününde ve ramazân bayrami gününde oruç tutmazdi. Biz O'nun bu günlerde oruç tutmasini (dogru) görmeyiz [93].

81-.....Ziyâd ibn Cubeyr söyle demistir: Ben Ibn Umer(R)'in beraberinde idim. Bir adam ona:
— Ben yasadigim müddetçe her sali yâhud her çarsamba günü oruç tutmaya nezrettim ve oruç günümde su kurban bayrami gününe rastgeldim, deyip bunun hükmünü sordu.
Ibn Umer:
— Allah Taâlâ nezri îfâ etmeyi emretti. Peygamber tarafindan da kurban bayrami günü oruç tutmaktan nehyolunduk, dedi (hüküm vermedi).
Bu sefer o soran zât sorusunu tekrar etti. Ibn Umer de hiçbirsey artirmayarak evvelki sözünün benzerini aynen söyledi [94].

33- Bâb: Yeminlere Ve Nezrlere Arazî, Koyun, Ekinler Ve Esyalar Girer Mi? (Yâni Bunlarin Tasarrufu Ile Ilgili Yemîn Ve Nezr Yapilir Mi?)

îbn Umer de söyle dedi:
Umer, Peygamber(S)'e: Ben hurmali bir arazîye nail oldum ki, simdiye kadar ondan daha kiymetli bir mala nail olmamistim, dedi. Peygamber de ona:
"Istersen aslini habs (yânî vakf) edersin, gelirini de sadaka yaparsin" buyurdu.
Ebu Talha da Peygamber e:
Mallarimin bana en sevimli olani, mescidin karsisinda bulunan Beyruhâ bustânidir, demistir [95].

82-.....Ebû Hureyre (R) söyle demistir: Bizler Rasûrullah(S)'in beraberinde Hayber günü yola çiktik. Biz Hayber'de ne altin, ne gümüs ganimeti aldik. Biz oradan birçok mallar (yânî hayvan sürüleri), elbiseler ve esyalar ganimet aldik. Dubayb ogullari'ndan bir adam kendine âid olan Rifâa ibn Zeyd adinda bir köleyi Rasûlullah'a hediye etti. Bu hizmetçi ogluna Mid'am da denilirdi. (Siyah

bir köle idi.) Rasülullah bunu Medine yakinindaki Vâdi'l-Kurâ'ya dogru yollandirdi. Vâdi'l-Kurâ'da bulundugu zaman bu Mid'am'a, Rasûlullah(S)'in esyasini indirirken, kimin attigi bilinmeyen bir ok isabet etti ve öldürdü. Bunun üzerine insanlar:

— Cennet ona mübarek olsun! dediler.

Rasûlullah da:

— "Hayir! Nefsim elinde bulunan Allah 'a yemin ederim ki, Hay-ber gününde ganimetler bölüsülmeden almis oldugu bir örtü, simdi onun üzerinde bir ates olup yanmaktadir" buyurdu.

Insanlar bunu isitince (korktular), bir adam bir tane yâhud iki tane ayakkabi tasmasini getirdi. Peygamber:

— "Atesten bir ayakkabi tasmasi yâhud atesten iki tane ayakkabi tasmasi!" buyurdu [96].

---

[1] Yemîn âyetinin biri de sudur: "Allah sizi yemînlerinizdeki lagvden dolayi sorumlu tutmaz. Fakat sizi kalblerinizin azmettigi yeminler yüzünden muâhaze eder. Allah çok magfiret edicidir, halimdir" (el-Bakara: 225).

Yemîn, lügatte sag el, yümn, bereket ve kuvvet ma'nâlarina gelir. Sübhesiz ki sag el, sol elden kuvvetlidir, istilânda yemîn, vücûdu lâzim olan birseyi Allah adini anarak saglamlastirmaktir ki, Türkçe'de "And içmek" diye ifâde edilir.

Nezr de mübâh olan birseyi ibâdet maksadiyle kendi nefsine vâcib kilmak demektir ki, bu Türkçe'de "Adak" diye ifâde edilir. Bunun hükmü de yemîn gibidir.

Yemîn üç türlüdür:

a. Gamûs Yemini: Kasden yalan yere edilen yemîndir. Gamûs, çok daldiran demektir. Bu yemîn, sahibini günâha yâhud cehenneme daldirdigi için ona bu isim verilmistir. Buna "Yemîn-i Zûr", "Yemîn-i Fâcire", "Yemîn-i Sabr" ve "Yemîn-i Masbûre" gibi muhtelif isimler de verilir. Bâzi âlimlere göre bunun keffâreti yoktur. Bunun günâhindan keffâretle dahî kurtulunmaz. Bunun için Allah'a tevbe ve istigfar edilir...

b. Lagv Yemini: Lagv, i'tibâr derecesinden düsük olan kelâm demektir. Lagv yemîni bir ahd ve kasd bulunmayan yemindir. Bu da birseye kanâatine göre yemîn etmek ve sonra hilâfina oldugu anlasilmaktir ki, bunda yalan kasdi yoktur. Fakat Imâm Safiî, lagv yemîni lisânda "Hayir vallahi, evet vallahi" gibi sirf te'kîd için söylenip, yemîn ma'nâsi hatira gelmeyen yemîn lâfizlarina hamletmis ve bunda keffâret lâzim gelmeyecegine hükmetmistir. Lâkin âyetteki muâ-hazeden murâd, uhrevî muâhaze olup dünyevî muâhaze olan keffâret demek olmadigi zahirdir...

c. Mun 'akide Yemîn: Ileride bir isi yapmak veya yapmamak için edilen yemindir. Bu suretle ta'lîkî bir akd yapilir. "Fulân seyi yaparsam söyle olsun; sunu vallahi yapmayacagim" yâhud "Vallahi yapmayacagim" tarzinda yapilan yeminler "Mun'akide", yânî dügümlenip baglanan, saglamlastirman yeminlerdir {Hakk Dîni, I, 780-783). Mun'akide yemîni bozan kimseye keffâret yapmasi vâcib olur.

Yemîn keffâreti, yukarida zikredilen âyette açiklanmistir.

[2] Abdurrahmân ibn Semure, Mekke'nin fethi günü müslümân olmustur. Abdu's-Sems ogullari'ndan ve Mekke'nin serîflerinden oldugu için Islâm camiasinda emîrlik gibi serefli vazîfelerde bulunmaya aday bir kimse idi. Peygamber ona kendiliginden emirlige tâlib olmamasini, fakat millet tarafindan bu vazîfe verilirse kabul etmesini ve bu suretle Allah'in yardimina nail olacagini vasiyet etmistir. Nitekim Abdurrahmân, Irak fetihlerinde çalismis, Sîcistân ile Kabil bunun eliyle fethedilerek, buralarda teklîf olunan emirliklerde bulunmustur. Hicretin ellinci yilinda vefat etmistir.

Hadîsteki emirlikten maksad, devlet nufûz ve kudretini temsil eden büyük idarî makaamlardir. Hadîste bu makaamlarm pesinde kosan hirsli kimselerin bu makaamlara geçirilmemesine isaret vardir. "Tâlibu't-tevliyeti lâ yuvellâ = Âmme velayet ve nüfuzunu almak talebinde bulunan bir kisiye âmme velayeti tevcih olunmaz" düstûru, Islâm Idare Hukukunun en mühim umdelerinden dir.

Hadîsteki ikinci düstûr da bir is islemege yâhud islemeyip birakmaga yemîn edip de aksini daha hayirli gören kisinin, yemîni bozup keffâret vermesidir. Imâm Safiî ile Imâm Mâlik hadîsin zahirine göre, yemîn keffâretinin yemîni bozmadan verilmesini hükmetmislerdir. Ebû Hanîfe ise: Yemîni bozmak bir cinayet olup keffâret, bu cinayeti kapatmak için tesrî' kilindigindan, evvelâ yemîn bozulur, sonra keffâret verilir, demistir.

[3] "Sizleri ben yüktemedim, sizleri develere Allah yükledi"közünün ma'nâsi, ben sizlere bu develeri ancak Allah'in malindan yâhud Allah'in emriyle verdim demektir. Çünkü kendisi vahy ile vermekte idi.

Peygamber'in bu yemininden keffâret verdigine dâir hadîste bir kayit yoktur. Hadîsin baska bir rivayetinde "Tahalleltuhâ = Ben o yeminimi istisnâli yapmistim"ziyâdesi vardir. Yâhud Peygamber'in bu yemîni, Allah'in dilemesine, yânî •iinsâa!lâhu"demis olmakla ilâhî mesîette ta'lîk edilmis oldugundan keffâret gerekmemistir. Allah'in mesîet ve irâdesine ta'lîk edilen yemîne "Istisnâli yemîn" denir. Meselâ: "Allah dilerse vallahi su isi islerim" demek istisna ile yapilan bir yemindir.

[4] Peygamber "Biz müslümânlar dünyâda ümmetlerin sonunculariyiz" demekle "Biz müslümânlar beseriyetin en çok tekâmül edip Ilerledigi bir devrinde gelmis ve yasamakta bulunmus oldugumuzdan her ümmetten daha medenî ve aile haklarina daha hürmetli olmamiz îcâb eder" buyurmus oluyor.

[5] Çünkü ehline zarar vermek, yeminden dönmekten daha büyük günâhtir. Hadîste ehl zikredilmesi ekseriyet üzere olmasindandir. Yoksa hüküm, Illet bulundugu zaman ehli ve ehilden baskalarini sâmildir... (Kastallânî).

[6] Bunun bir rivayeti Zeyd ibn Hârise'nin menkabeleri bâbi'nda geçmisti. Orada da açiklandigi üzere, bu ordu içinde Ebû Bekr, Umer, Ebû Ubeyde, Sa'd ibn Ebî Vakkaas, Saîd ibn Zeyd, Katâde, Seleme ibn Eslem gibi Muhâcirler'in ve Ensâr'in büyükleri de bulunuyordu. Bâzi kimseler ordu içinde bunca büyükler varken bir genç köle bunlarin basina nasil kumandan yapilir demislerdi. Rasûlullah bu Usâme ordusunu hazirlarken hasta idi. Hastaligi devam edince ordunun hareketi geri birakildi. Rasûlullah'in vefati üzerine O'nun bu arzusunu Ebû Bekr yerine getirdi.

Hadîsin basliga delîlligI, Rasûlullah'm bu hitabesinde "Ve eymullâhi" yemîn ta'bîrini kullanmasidir. Buta'bîr "LeamruMhi", "Veahdullâhi" gibi yemîn lafizlanndandir. Kelime mübtedâlikla merfû' olup, haberi hazfedilmistir.

[7] Sa'd'm bu hadîsi Umer ibnu'l-Hattâb'in menkabeleri bâbi'nda; Ebû Katâde'-nin hadîsi Beste bir Kitâbi'nda geçmisti.

Buhârî burada yemîn harflerinin üç tane olduguna isaret etmis ve bunlarin "Vav, tâ, bâ" harfleri oldugunu bildirmistir

[8] Bunun bir rivayeti yakinda geçti.

[9] Bu Cabir ibn ve Ebü Hureyre hadîslerinin birer rivayeti de Beste bir Kitabi'nda geçmistir

[10] Bunun bir rivayeti Rikaak'ta geçmisti.

[11] Bunun az farkli bir rivayeti Umer'in Menkabeleri bâbi'nda geçmisti.

[12] Buhârî bunu Sulh, Ahkâm, Vekâlet, Vahidin Haberi, I'tisâm Kitâblari'nda getirmistir. Alti Kitâb sâhibleri de rivayet etmislerdir. Buradaki basliga delîlligi "Nefsim etinde bulunana yemin ederim ki... " sözleridir.

[13] Bunun bir rivayeti Peygamber Gönderilmesi Bâbi'nda geçti ki, Peygamber bunda birinci grup kabilelerin islâmiyet'e hizmetleri sebebiyle ikincilerden hayirli bulunduklarini "Nefsim elinde bulunana yemin ederim ki... " yeminiyle bildirmistir.

[14] Buhârî bunun uzunca birer rivayetini Zekât ve Hibe'de de getirdi. Basliga uygunlugu "Muhammed'in nefsi elinde bulunan(Allah)a yemîn ederim ki..." söz-lerindedir.

[15] Hadîsin metni bu bâbda ÂIse'den de geçmisti.

[16] Bu hadîsi Buhârî ile Müslim Zekât'ta da getirdiler. Buradaki basliga uygunlugu "Ka'be'nin Rabb'ine yemîn ederim ki..." seklinde yemîn etmesidir.

[17] Bu hadîsin birer rivayeti Cihâd, "Cihâd için çocuk istemek bâbi"nda; Enbiyâ'-da "Biz Davud'a Süleyman'i hibe ettik" <Sâd: 30) kavli'nde geçmisti. Oralarda da ifâde edildigi üzere, Yüce Allah Kur'ân-i Kerîm'de istikbâle âid sözler ve yapilacak isler hakkinda Peygamber'inin sahsinda bütün mü'minlere su tavsiyeyi
bildirmistir: Hiç-birsey hakkinda Allah 'm meskti ile kayitlamadan: 'Ben bunu yarin muhakkak yaparim' deme. Ve unuttugun vakit Rabb'ini an... " (el-Kehf: 23-24)
Çünkü insanin azim ve irâdesi bir seyin meydana gelmesi için kâfî sebeb degildir, zira: "Hiçbir kimse yarin ne kazanacagini bilmez..." (Lukmân: 34). Ancak Allah'in dilemesi müstesna. O vakit yapabilirsin. Binâenaleyh istikbâle âid bir fiile azmederken, isi Allah'in irâdesine baglamali, "Insâallah " demeyi unutmamali. Beseriyet îcâbi unutmus bulunursan, hatirladigin zaman "tnsâallah" diyerek Allah'i zikret ki, bu suretle sözün hükmü degismezse de kusura keffâ-ret olur... {Hakk Dîni, IV, 3242-3243).
Bu Ebû Hureyre hadîsinin basliga uygunlugu "Ve eymullezî nefsu Muham-medin..." seklindeki yemîn olmakla beraber, yeminde "Insâallah " diyerek bir istisna yapmanin da mesrû'lugunu göstermektedir... Müslim Ter., V, 218-221, "Yeminde istisna bâbi"nda bunun birkaç rivayeti vardir

[18] Su'be'nin rivayeti Menâkib'da, îsrâîPin rivayeti Libâs'ta geçti.

[19] Hadîsin bâzi rivayetleri Bed'u'1-Halk ve Nafakalar'da geçti. RasûluIIah bununla yemîn edip sevgisinin daha da artacagini bildirmistir. Çünkü îmân kalbde yerlesip kuvvetlendikçe, Rasûlullah'a ve sahâbîlerine olan sevgi artacaktir. Yâhud RasûluIIah yeminle "Ben de sana nisbetle bunun gibiyim" demek istemistir (Kas-tallânî).

[20] Hadîsin bir rivayeti Rikaak'ta, "Hasr nasif olacak bâbi"nda geçti.

[21] Çünkü Kur'ân'in muhtevasi kissalar, hükümler ve Allah'in sifatlari olarak üç büyük kisma ayrilir. Bu sûre, bunlardan sirf Allah'in sifatlarini içine almakta oldugu için, Peygamber bunu okuyanin, Kur'ân'in üçte birini okuyanin sevabina denk sevâb alacagini bildirmis oluyor.
Bunun bir rivayeti Kur'ân'in Fazîletleri'nde geçmisti.

[22] Bu Enes hadîslerinden 22 rakamlisi, Namâz'da, 23 rakamlisi da Ensâr'in Fad-li'nda gemisti.

[23] Âlimler: Allah'tan gayri ile yemîn etmekten nehyin hikmeti, kendisi ile yemîn edilen varligin ta'zîmini gerektirdigin dendir. Hâlbuki azametin hakikati Yüce Allah'a mahsûstur. Hiçbir varlik, yemîn ile de ta'zîm edilmez (en-Nevevî).

[24] Âyetin tamâminin meali söyledir: "De ki: Allah 'i birakip da tapmakta olduklarinizin neydigini bana haber verin. Onlarin yerden hangi seyi yarattiklarim bana gösterin. Yoksa onlarin göklerde bir ortagi mi var? Bundan evvel bir kitab yâhud bir ilim artigi varsa, da'vânizda dogrucular iseniz, bana getirin!"
Yânî putlarin kendilerini Allah'a yaklastiracagi yolundaki da'vâlarinin ve onlara tapmalarinin hakk olduguna dâir (Beydâvî, Medârik, Celâleyn).

[25] Baslik, babalarla yemîn hakkinda olunca, buna uygun iki hadîs getirdi, sonra da yemîn babalarla olmadigi zaman, bunun gibi ancak Allah lafziyle olur ma'-nâsini tenbîh için bunu zikretti (Aynî).

[26] Lât, Uzzâ ve Menât, islâm devrine kadar Hicaz'da ibâdet edilen üç meshur put adidir. Bu putlar Kur'ân'da da zikredilmistir: "Siz de gördünüz degil mi Lât ve Uzzâ'yi? Üçüncü olarak da Menât-i Uhrâ'yi... " (en-Necm: 19-20).
Kaadi Beydâvî, bu putlar hakkinda özetle su bilgiyi veriyor. Lât, Tâif'te Sakîf kabilesine yâhud Nahle'de Kureys kabilesine âid tastan düzülmüs bir put idi. Bu kabileler halki onu ziyarete gelirler ve tavaf ederlerdi. Dokuzuncu hicret yilinda Tâif halkinin islâm'a girmeleri üzerine Lât tahrîb edilmistir. Uzzâ da Semure denilen sakiz agaci idi. Bu da Gatafân kabilesine âid olup bu agaca ibâdet ederlerdi. Rasûlullah Hâlid ibn Velîd'i gönderip bu agaci kestirdi. Menât da Huzeyl ve Huzâa yâhud Sakîf kabilelerine âid tastan düzülmüs put Idi. Bu kabileler de Menât'a ta'zîm edip adina kurban keserler ve yagmur dilerlerdi... (Necm Sûresi tefsiri).
Lât, Uzzâ, Menât onlarin taptiklari putlardan idi. Onun için Abdullât, Ab-duluzzâ, Abdu Menât diye isimler koyar "Bismi'llâti ve'1-Uzzâ" diye yeminler ederlerdi...

[27] Hadîste Lât ve Uzzâ gibi putlar adina and içilirse, bu and putlara ta'zîm ifâde edeceginden -tevbe ve istigfar ederek- "Lâ ilahe Me'llâh" denilmesi emrolun-mustur. Bu ve buna benzer sözlerle yemîn edilirse tevbe ve istigfar edilerek "Lâ ilahe ille'llâh" demek ve böyle sakat sözlerden uzaklasmak zarurîdir.

[28] Hadîsin bir rivayeti Kitâbu'l-Libâs'ta geçmisti.

[29] Buhârî Islâm Dîni'nden baskasiyla yemîn eden kimse ile ilgili hükmü, Peygam-ber'den rivayet ettigi hadîsle vermis ve baskaca bir cevâba gerek görmemistir

[30] Bunun da birer rivayeti Cenâzeler'de ve Edeb'de geçmisti.

[31] Kirmânî: Bunlarin herbirini yalniz olarak söylemek caiz olmakla beraber, "Mâ sâallâhu" kavli ile "Ve si'tu" kavli arasini birlestirmez, demistir. Baskasi da: Vav iki ma'nâ arasini ortak yapar, hâlbuki bu. edebden degildir. Bu konuda Rasûluüah(S)'tan "Herhangibiriniz 'Mâ sâallâhu ve sâe fulânun{ = Allah diledi, fulân da diledi)' demesin. Lâkin 'Mâ sâallâhu summe mâ sâe fulanun(= Allah diledi, sonra fulân kimse diledi)' desin!" buyurdugunu Nesâî ve Ibn Mâ-ce rivayet etmislerdir. Bu iki ta'bîr arasinda vav yerine "Summe" girmesi caiz olur. (Vav, mutlak cem', "Summe" sonralik ifâde eder). Çünkü Allah'in mesî-eti, mahlûkaattnin mesîetinden öncedir. Yüce Allah "Allah dilemeyince siz dileyemezsiniz..." (el-însân: 30) buyurmustur. Iste bu edebdendir.

Basligin ikinci kismindaki sekilde söylemek caizdir... (Aynî)

[32] Hadîsin tamâmi Isrâîl ogullan bölümünde geçti.

el-Mühelleb söyle dedi: Buhârî bu hadîsteki "Ben evvelâ ancak Allah'in yardimi ile, sonra da senin yardimin ile muradima erisebilirim " kavli ile istidlal ederek ' 'Mâ sâallâhu summe si 'tu" demenin caiz oldugunu bildirmek istemistir (Kastallânî).

[33] Bu sekilde yemîn ettikleri en-Nahl: 38; en-Nûr: 53 ve Fâtir: 42. âyetlerinde de geçmektedir. Bunlarin kimini müsrikler, kimini de münafiklar yapmislar ve bâzi seyler istemislerdir.

[34] Bu, Ru'yâ Ta'bîri Kitâbi'nda uzunca bir metinle gelecek olan hadîsten bir parçadir. Ebû Bekr, Rasûiullah'a gördügü bir ru'yâyi anlatan kimsenin ru'yâsini Rasûlullah'in izni ile ta'bîr ettikten sonra; Yâ Rasûlallah, bu ta'bîrimde isabet mi ettim, hatâ mi ettim, bana haber ver! demisti. Rasûlullah: "Bâzisinda isabet, bâzisinda hatâ ettin" buyurdu. Bunun üzerine Ebû Bekr yemîavererek hatâsini bildirmesini istemis, Rasûlullah da buradaki fikrayi buyurmustur.

[35] Bu, Buhârî'nin Cenazeler, Mezâlim, Tibb, Isti'zân, Libâs, Nikâh, Esribe'de getirdigi hadîsin bir parçasidir.

[36] Basliga uygunlugu "Kizi yemîn vererek muhakkak gelmesini istedi..." sözün-dedir. Bunun bir rivayeti Cenâzeler'de ve daha sonraki kitâblarda geçmisti.

[37] Bunun bir rivayeti de Cenâzeler'de geçmisti. "Tahilletu'l-kasemi", "Allah'in yeminini halâl kilan cehennem atesi" demektir. Bu yemîn, Allah'in su kavlinde mukadder olan yeminidir: "Sizden hiçbiriniz müstesna olmamak üzere ille oraya (cehenneme) ugrayacaktir. Bu, Rabb 'inin üzerine vâcib kildigi, kaza ettigi birseydir" (Meryem: 71). Bu ugrayis, geçerken yol ugragi görüsten veya günâhi kadar orada kalmak seklinde olur... Hadîsteki bu müjde, çocuklarinin hayâti ve sagligi üzerinde titredikleri hâlde ecel geregi kaybettikleri çocuklarinin üzüntüsüne sabredenler içindir.

[38] Bu, Nûn Sûresi tefsirinde geçmisti.

[39] Evet, Hanefîler ve Hanbelîler indinde bu "Billahi" demese de bir yemindir. Çünkü Allah "Münafiklar sana geldikleri zaman; 'Biz sehâdet ederiz ki, sen Allah '-in Rasûlü'sün' derler... " (el-Munâfikûn: 1). Bu onlarin bunu yeminde kullandiklarina delâlet etmistir...

[40] Bunun birer rivayeti Sehâdetler'de ve Rikaak'ta geçti.

[41] Hadîsteki âyette "Allah'in ahdine; Allah'a olan ahidlerine" sözü geçtigi için Buhârî bunu yemîn ma'nâsina almasiyle yetinip, hükmü açikça bildirmemistir. Yânî o, bu âyetle gelmis olan bu "Ahdu'llâh" ta'bîrine dayanmistir.

[42] Buhârî, Ibn Abbâs'in hadîsini Tevhîd'de, Ebû Hureyre'nîn hadîsini Rikaak'ta "Hasrin sifatlari bâbi"nda; Ebû Saîd'in hadîsini yakinda "Sirat, cehennem köprüsüdür bâbi"nda; Eyyûb Peygamber'in bu sözünü de Ebû Hureyre'den Gusl'-de senedli olarak getirmistir.

Eyyûb'un bu sözünü anlatan hadîs söyledir:

Ebû Hureyre dedi ki: Peygamber (S) söyle buyurdu: "Eyyûb çiplak yikandigi sirada üzerine altin çekirgeler üstü. Eyyûb avuç avuç alip elbisesine atmaya basladi. Rabb'i: Eyyûb! Su gördügünden seni ganî kilmadim mi? diye nida edince: Evet (yâ Rabb)/ Sen'in izzetine yemîn ederim ki (beni ganî kilmistin), lâkin Sen'in bereketinden müstagni kalacagim yok! cevâbini verdi".

[43] Bunun bir rivayeti Kaaf: 30 tefsirinde geçti. Bunun birkaç rivayetini Müslim de Cennet ve Sifati naîmihâ... Kitabi, "Cehennem cebbarlarin girecegi, cennet ise zaîflerin girecegi yerdir bâbi"nda getirmistir: Müslim Ter., VIII, 370-382, "2848".

[44] "Le amrullâhi"ta'bîriy\e yemîn, Kur'ân'da da vardir: "Senin hayâtina yemîn ederim ki, onlar sarhosluklari içinde muhakkak serseri bir hâldedirler" (el-Hicr: 72).

Bu kelimedeki ayn harfinin üstün okunmasi, kelimenin çok kullanilmasm-dandir. Ibn Abbâs'm "Le-amruke", "Le aysuke"dir seklindeki tefsirini Ibn Ebî Hatim senedli olarak rivayet etmistir.

"Umr", "Hayât" ve "Ays" bir ma'nâyadir.

[45] Bu uzun Ifk hadîsi, birçok yerde: Sehâdetler, Magâzî, TefsîrMe... geçti. Tevhîd ve I'tisâm'da da gelecektir. Burada getirilen kisimdan maksad, Useyd ibn Hu-dayr'm: "Leamrullâhi{ = Allah'in ebediyetine yemîn ederim ki), biz onu muhakkak öldürürüz!" ta'bîriyle yemîn etmesidir.

[46] Lagv kelimesi, çesitli suretlerde tefsîr edilmistir: Ebû Hanîfe: "Bir kisinin bir-seyi dogru zanniyle yemîn ettikten sonra, onun hilafinin meydana çikmasidir" demistir. Safiî: "Yemîn kasdetmeksizin bir sözü te'kîd için "Lâ vallahi, belâ vallahi demesidir", demistir. Beydâvî: Dilin sürçmesiyle yanilarak edilen yemîn-dir, demistir. Âyet bu ma'nâlann hepsini sâmildir.

Âise vahye sâhid oldugu için, bundan muradin ne oldugunu daha iyi bilir oldugu ve bunun böyle ta'bîrler hakkinda indigini açikça söyledigi için, Safiî, Âise'nin bu hadîsine tutunmustur.

[47] Buhârî, âdeti üzere hükmü belirtmeyip, âyetlerin zahiriyle cevâb alma yoluna gitmistir.

Musa: Unuttugum seyden dolayi beni muâhaze etme. Su arkadasligimizda bana güçlük çikarma, dedi. "

[48] Nefsî hâtiralar ve temayüller zihnî varliktan ibaret oldugu için, bunlarin ma'siyet olmakta hiç te'sîrleri yoktur. Bunlar haricî bir varlik ile fiilen veya kavlen meydana çikmadikça, mes'ûliyet sabit olmaz...

[49] Basliga uygunlugu, Buhârî'nin "Hisbân" ykm "Zannetmek" fiilini "Nisyân (= Unutmak)" fiiline kalmasi yönündendir. Çünkü bunlarin ikisi de kalbin ame-lindcndir (Aynî).

Bu hadîsin birer rivayeti Ilim ve Hacc Kitâblari'nda geçti.

[50] Bunun da basliga uygunlugu -içinde yemîn zikri bulunmakla beraber- unutanla yanilandan kalemin kaldirilmasini beyân olmasi yönündendir. Ve bu öne ve arkaya alinmis islerde günâh ve sorumluluk olmamasidir.

[51] Bu hadîsin Namaz Kitabi, "Imâma ve me'mûma kiraatin vucûbu bâbi"nda geçen rivayetinde o zât: Seni hakk ile gönderen Allah'a yemîn ederim ki, ben bunun baska türlüsünü bilmiyorum, bana dogrusunu ögret, demistir. Iste basliga uygunluk hadîsin bu fikrasiyledir. Buhârî hadîsi burada o ziyâdeden soyulmus olarak getirdi. Bundan maksadi, zihinleri keskinlestirmektir. Allah ona rahmet eylesin! Ne kadar ince görüslüdür! (Kastallânî).

"Böylece"den maksad, tekbîri, kiraati, rükû' vesucûdu ta'rîfe uygun olarak edâ et demektir. Bütün namazda bunu yapmaktan maksad da, bunlari her rek'atte böylece tekrar etmektir.

[52]

Hueyfe, Yemân Iakabiyle meshur olan Hisl veya Huseyl ibn Câbir el-Absî'nin ogludur. Baba-ogul Bedir harbine müsriklere verdikleri bir ahid sebebiyle katilamamislar. Uhud harbine katilmislar. Fakat hadîste anlatildigi üzere, bir yanlislikla Yemân orada öldürülmüstür. Hâl tercemesî, Tecrîd Ter., II, 382 "316" hadîsin hasiyesinde özetlenmistir.

Hadîsin basliga uygunluk ciheti, Huzeyfe'nin yemîn etmesi, bir de Peygam-ber'in, onu taniyamadiklari için öldürenlere serzenis etmemesi ve bîlmemezligi burada nisyân gibi saymis olmasidir, denildi

[53]

Hattâbî: Unutmak bir zarurettir. Zarurî fiiller, hüküm hususunda failine izafe edilmez ve faili bu gibi zarurî fiillerinden dolayi muâhaze edilmez, demistir.

[54]

Hadîsin basliga uygunlugu, içinde unutarak birinci oturusun terkedilmesi bulunmasidir. Bunun bir rivayeti Namaz Kitabi sonlarinda yanilma sucûdu bâbi'-nda geçmisti.

[55]

Basliga uygunlugu "Unuttun mu?" sözündedir.

Bu hadîs, geçen hadîsin ardindan bir istidrâd olarak zikredilmistir de denildi. Bunun da bir rivayeti Namaz Kitâbi'nda, "Secdeden kibleye yönelme bâ-bi"nda geçmisti. Peygamber'in "Dogruyu arastirsin" sözü dogruya en lâyik olani tercîh etsin demektir..

[56]

Basliga uygunlugu, hiçbir seyle kayitlamak sizin, sirf unutmayi zikretmesinde-dir.

Bu hadîs Ilim'de ve el-Kehf Sûresi tefsîrinde uzun metinlerle geçmisti. Bu-hârî bu hadîsten kisaltma yaparak buradaki basliga delîl olan kismini getirdi.

[57]

Buhârî bunlarin birer rivayetini Iydeyn'de ve Uhdiyeler'de de getirdi. Ibn Ha-cer: Bu zebh vakti hususunda câhil ile unutan arasinda hükümdeki müsâvîlige isarettir, iyi düsün demistir (Kastallânî).

[58]

el-Lams, Lams vezninde, suya daldirmak ma'nâsma Ikinci bâbdan masdardir.

el-Gamûs, Sabûr vezninde, daldinci seye denir. Bu münâsebetle bilerek, kasten ve haksiz yere yapilan yemine vasif oldu. Sahibini günâha, daha sonra cehennem atesine daldirdigi için. Bir kavle göre, baskasinin hukukunu kat' ve ibtâl için olan yalan yemine denilir. Sârih dedi ki: "Gamûs yemini yurtlari bombos birakir" hadîsi bundandir... Buna "el-Masbûre Yemini" de denilir ki, ye-mîn terettüb eden adam, onun üzerine habsolunmus olur ve o yemini edâ edinceye kadar mahbûs olur... (Kaamûs Ter.)

Bu Iugat bilgileri özetlenirse, geçmise yâhud hâle âid bir is için bile bile yalan yere yapilan yemîne "Yemîn-i Gamûs" denir ki, sahibini en agir günâha daldiran yemîn demektir. Bu en büyük günâhlardandir. Bunun günâhi keffâretle de karsilanamaz. Evleri yikan, aileleri harâb eden bir yemindir. Kul hakkiyle ilgili olursa, o hakki verip halâllasmak vâcib olur.

[59]

Gamûs yemîmne "Yemîn-i Sabr", "Yemîn-i Masbûre", "Yemîn-i Fâcire" isimlerinin verildigi hadîslerde de gelmistir: Müslim, îmân, 47. ve 61. bâblar, "110" ve "138" rakamli hadîsler; Müslim Ter., I, 157-184-185.

[60]

Buhârî bu âyetleri, yemînin ehemmiyetini, Allah'a karsi bir ahd oldugunu ve sahislara büyük sorumluluk yükledigini bildirmekte olduklari için basliga koymustur.

Urda: Gergi ve mania yâhud açiktan hedef gibi birseye ma'rûz olup duran demektir... Yânî Allah'a çok yemîn etmeyiniz yâhud yeminleriniz bahanesiyle iyilik etmenize, fenaliktan korunmaniza, darginlari baristirmaniza Allah'i ortada bir engel, bir sed gibi tutmayin. Bu gibi güzel isleri yapmayacaginiza yemîn edip de Allah'i bunlara mâni' tutmaya kalkismayin. Evvelâ böyle yeminler etmeyin, ikinci olarak böyle hayri terkle ilgili yeminlerinizde durmak, Allah rizâsina muvafiktir sanmayin... (Hakk Dîni, I, 781).

Yaptiklari yeminlerine sâdik kalmayip, bozanlar su âyette pek güzel bir benzetme ile kötülenmislerdir:

"Ipligini saglamca büktükten sonra söküp bozan kadin gibi olmayin. Bir ümmet, diger bir ümmetten (mal ve sayica) daha çoktu diye, yeminlerinizi aranizda bir hîle vefesâd vesilesi edinir misiniz? Herhalde Allah sizi bununla imtihan eder. Hakkinda ihtilâfa düsmekte oldugunuz seyi ise, O, kiyamet gününde elbette size açiklayacaktir" (en-Nahh 92).

[61]

Hadîsin bir rivayeti 11. bâb altinda 36 rakamiyle geçmisti.

Bu hadîsin pekçok fâideleri Surb, Husûmât Kitâblari'nda geçmisti. Insâal-lah Ahkâm'da da gelecektir.

Burada yemîn, sabr vasfiyle açikça vasfedilip "Yemîn-i sabr" seklinde gelmistir. Basliga uygunlugu bu bakimdandir. Buhârî, hadîs yakinda geçmisken, bu ta'bîrden dolayi burada tekrar getirmistir

[62]

Buhârî bu baslikta, kisinin mâlik olmadigi birsey hakkinda yemîn etmesi, ma'-siyet hakkinda yemîn etmesi ve öfke hâlinde yemîn etmesinin hükmünü beyân edici bir ifâde getirdi. Sonra da üç hadîs zikretti. Bu üç hadîsten herbirinden sira ile basliktaki konularin hükmü anlasilir: Birinci hadîs, mâlik olmadigi bir-sey hakkindaki yemîndir. Bu hadîsin bir rivayeti, bu isnâd ile Tebûk gazvesi bâbi'nin evvelinde geçmisti.

Ikinci hadîs "Vallahi ben Mistah'a ebederi'jbirsey Infâk etmem" yeminini ihtiva etmektedir. Bu ma'siyette yemîni terketmek hükmüne uygundur. Çünkü Ebû Bekr, Âise aleyhindeki sözünden dolayi Mistah'a fayda vermemeye yemîn etmisti, böylece bir tâati terke yemîn edici olmustu. Tâati terketmege yapilan yeminde devam etmek ise, nehyedilmistir. Netîcede bu nehy, ma'siyet islemeye yemînden evleviyet yoluyla nehy oluyor.

Buhârî bu parçayi iki senedle getirdigi uzun Ifk hadîsinden çikarmistir. Bu hadîs, Magâzî, Ifk hadîsi bâbi'nda geçti.

Üçüncü hadîs de birinci hadîsin baska bir rivayeti olup, bu da öfke hâlinde yemînin hükmünü bildirmektedir ki o da öfkeli iken yemîn ettigi seyden, baskasinin daha hayirli olmasi takdirinde yemîninden keffâretle vazgeçip, o hayirli olani yapmasidir... (Aynî).

[63]

Eger arfî kelâmi kasdettiyse, bunlari söylemekle yeminini bozmus olmaz, eger umûmu kasdetmisse, yemînini bozmus olur. Hiçbirine niyet etmemisse cumhura göre hânis olmaz.

[64]

Bunu en-Nesâî, Ebû Hureyre'den rivayet etmistir. Buhârî'nin bunu burada sev-ketmekten maksadi, bu gibi zikirlerin kelâm oidugu ve bunlarla hânis olacagini beyândir (Kastallânî).

[65]

Kelime lafzi, cüz'ün küll ma'nâsma kullanilmasi bâbindandir.

[66]

Yüce Allah, bunu, birçok kelimeleri sâmil bulunmakla beraber "Kelime" diye isimlendirdi.

[67]

Hadîs, Sahâbîlerin Fazîletleri'nin sonunda Ebû Tâlib kissasinda geçmisti.

[68]

Bir günâh sebebiyle atese girdirilse bile sonunda cennete girmesi muhakkaktir, kaçinilmazdir. îbn Mes'ûd bu sözü sunun için söylemistir: Çünkü sirk yok olunca, o sebeble atese girmek de yok olur. Bu hadîsin bir rivayeti Cenâzeler'de geçti. Bu iki hadîste "Kelime" sözü "Kelâm" ma'nâsinda kullanilmistir.

[69]

Sonra yirmidokuzda ailesinin yanina girse, o zât Ittifakla yemininden dönmüs olmaz.

[70]

Bu hadîs Oruç ve îlâ'da da geçti.

[71] Burada zikredilen içecekler hakkinda Esribe Kitâbi'nda bilgiler verilmisti.

Hadîsteki "Inkâ'" lâfzi da kuru üzüm ve hurmayi islatarak hosaf ve sira yapmaktir. Gece islatilirsa gündüz içilir, gündüz islatilirsa gece içilirdi ve taham-mur ettirilmezdi. Bu cihetle sira ve hosaf makûlesi mesrubat, Imâm Ebû Hanî-fe'ye göre kükreyip, kükremesi siddet kazanarak üzerindeki kaymagini tortusuna atmadikça tahammur etmez.

[72] Bunun bir rivayeti Esribe, "Nebîz kurma bâbi"nda geçti.

[73] Buhârî, basliktaki bu iki sorunun cevâbi olan hükmü, hükümleri nasslardan çikarici olan kimseye birakarak zikretmedi.

[74] Kirmani, bu hadîs basliga nasil delâlet etmistir? dedi de sonra söyle cevâb verdi: Hurma, aziklarinin çogu olup Rasûlullah'in evinde mevcûd oldugu ve onlar hurmadan doymus olunca bundan ekmekle hurma yemenin katikla ekmek yemek olmadigi bilindi yâhud da hadîsi bu bâbda ednâ mulâbese, yânî en az ilgi bulundugu için zikretmistir ki, o da "Me'dûm (= Katiklanmis)" lafzidir, baska sey zikretmemistir... (Aynî, Kastallânî).

[75] Bu hadîs, Peygamberlik Alâmetleri'nden bir alâmettir. Bunda Ümmü Suleym için de büyük bir menkabe vardir. Buhârî bunu Namaz, Alâmâtu'n-Nübüvve, Et'ime Kitâblan'nda da getirdi. Müslim de birkaç rivayetini Esribe'de getirmistir. Müslim Ter., VI, 268-273 "2040".

Hadîsin basliga uygunlugu "Edemethu = O yagi parçalanmis ekmeklere bulastirip karistirarak katik yapti" sözünden alinir. Buna göre ancak yagli ve etli seyler katik olmaktadir.

[76] Buhârî bu çok mühim olan niyet hadîsini el-Câmi'u's-Sahîh'imn yedi yerinde baska baska senedler ve küçük lafiz farklariyle getirdi. Kitabina da birinci hadîs olarak bununla basladigi görülmüs ve orada bâzi bilgiler verilmisti. Geçtigi yerler söyledir:

a. 1-Bed'u'I-Vahy, 1. hadîs;
b. 2-îmân, 41. bâb;
c. 49-Itk, 6. bâb;
d. 63-Menâkibu'l-Ensâr, 45. bâb;
e. 67-Nikâh, 5. bâb;
f. 83-Eymân ve'n-Nuzûr, 23. bâb;
g. 90-Hiyel, 1. bâb. (el-Lu'lüü ve'l-Mercân mukaddimesi).

Buradaki lafizla olani Müslim, Kitâbu'l-Imâre, 45. bâbda getirmistir. Felhu'l'Bârt'de Ibn Hacer söyle dedi: Hadîsin bu baslikta zikredilmesi sebebi, yeminin ameller cümlesinden oldugu ve bununla lafizlarin zaman ve mekân bakimindan niyete tahsis ve istidlal edilmesidir. Hernekadar lafizda bunu gerektiren birsey bulunmasa da. Meselâ bir ay veya bir sene Zeyd'in evine girmeyecegine yemîn eden yâhud Zeyd'le konusmayacagina yemîn eden ve baska yerde degil de evinde konusmamayi irâde eden kimse, birinci sikta bir ay sonra veya bir yil sonra girse, ikinci sikta ise baskasinin evinde onunla konussa hânis olmaz (yânî yemînini bozmus olmaz)... (Kastallânî).

[77] Buhari buraya kadar Yemînleri zikredip tamamlayinca, buradan i'tibâren Nezr bâblarma basladi.

Nezr, basta da kisaca bildirildigi üzere, ahd ve adak demektir, ki bir kimsenin üzerine vâcib olmayan hayirli bir isi kendine vâcib kilarak yapayim diye taahhüd etmesidir. Ayni zamanda adanan sey ma'nâsina da isim otur. Kur'ân-i Kerîm'de Nezr hakkinda âyetler vardir: "Nafakadan ne harcadiniz yâhud adaktan ne adadinizsa, muhakkak Allah onu bilir. Zâlimlerin hiçbir yardimcilari yoktur" (el-Bakara: 270); "Sonra kirlerini gidersinler. Adaklarini yerine getirsinler ve Beyt-i Atîkh tavaf etsinler" (el-Hacc: 29); "Müzminler içinde Allah'a verdikleri sözde sadâkat gösteren nice erler vardir... " (d-Ahzâb: 23); "Onlar adagim yerine getirirler... " (ed-Dehr: 7).

[78] Hadîsin tamâmi Magâzî, "Tebûk gazvesi bâbi"nda geçti. Buradaki kismin basliga uygunlugu hakkinda söyle denilir: Maldan siyrilip çikmak istegi ve karari, bunu yapmayi taahhüd ma'nâsmadir. Bu taahhüdde de nezr ma'nâsi vardir... (Aynî).

[79] "Su yemek yâhud su içecek bana haram olsun" demek suretiyle, veya "Ben su yemegi yememege yâhud su içecegi içmemege Allah için nezrettim" demek suretiyle. Buhârî âdeti üzere cevâbi zikretmedi. Cevâb, bu nezr yemîn olur ve bunu bozdugunda üzerine yemîn keffâreti vâcib olur (Aynî).

[80] Buhârî bu iki âyeti, baslikta zikrettigi mübâh olan birseyi haram kilmanin yemîn olduguna ve bozuldugunda bundakeffâret olduguna isaret etmek için getirmistir. Nitekim Müslim de Ukbe ibn Âmir'den: Rasûlullah: "Nezrin keffâreti, yemîn keffâretidir" buyurdu, diye rivayet etmistir: Müslim Ter., V, 200-201 "1645".

[81] Hadîs bu isnâd ve metinle Talâk'ta geçmisti.

[82] Nezr, tâatle ilgili oldugu zaman vefa etmenin vucûbu üzerinde icmâ sabit olmustur. Çünkü Yüce Allah "Ey îmân edenler, baglandiginiz ahidleri yerine getiriniz" (el-MâIde: I) buyurmustur.

[83] Bu hadîslerin bâzi rivayetleri Kader Kitâbi'nda geçmisti.

[84] Basliga uygunlugu "...Onlar nezrederler ve nezrlerini yerine getirmezler... "sözünde oldugu açiktir. Bunun bâzi rivayetleri Cihâd, Fadâil, Rikaak'ta da geçmisti.

[85] Ma'nâ sudur: Kim Allah'a tâat yapmayi nezrederse, yaptigi nezrini yerine getirmesi üzerine vâcib olmustur. Allah'a isyan etmeyi nezredene ise, nezrini yeri-negetirmesi haramdir. Çünkü nezrin ser'î anlami mübâh olar seyi kendisine vâcib kilmaktir. Bu ise ancak tâatlerde gerçeklesir. Ma'siyetlere gelince, onlarda mübâh birsey yoktur ki, nezri yerine getirmek vâcib olsun, Bu sebeble ma'si-yetlerde nezr tahakkuk etmez... (Kastallânî).

[86] Basliga uygunlugu "Nezriniyerine getir" sözünden alinir. Çünkü bu söz, kâfirin nezrinin sahîh olduguna, Islâm'a girdiginde buna vefa etmek gerektigine delâlet eder. Bu konuda bâzi farkli görüsler de vardir.

[87] Ibn Umer ve Ibn Abbâs'in bu sözlerini Mâlik, Muvatta'da. rivayet etmistir, tbn Umer'in bu emri, bastiktaki hükmü açiklamaktadir. Bu konuda fakîhier arasinda bâzi görüs ayriliklari vardir.

[88] Bu hadîs ve sonunda nakledilen Zuhrî'nin sözü de basliktaki hükmü açiklamaktadir.

[89] Bunun bir rivayeti Hacc'da, "Niyabet bâbi"nda geçmisti.

[90] Peygamber bu hareket ve emriyle Allah Taâlâ'nin mükerrem ve en serefli olarak yarattigi insanin hayvan gibi iple yedilmesini insanlik serefine aykiri bir vahsîlik eseri olduguna isaret etmis oluyor.

[91] Peygamber bu emirleriyle sunu ögretmis oluyor: Bu nezrler içinde yerine getirilmesi lâzim olan, yalniz oruç ibâdetidir. Ötekiler nefsi azâblandiran seyler oldugundan

mu'teber degildirler.

[92] Buhârî ekseriya âdeti üzere hükmü bildirmeyip, soru hâlinde birakmistir. Bunu ya bâbdaki hadîslerin bildirmesiyle yetinerek yâhud da istinbât edici kimsenin bunu anlayacagina i'timâd ederek böyle yapmaktadir.. (Aynî)

[93] Son cümle gâib zamiri ile de rivayet edilmistir. Buna göre: Peygamber bayram günlerinde oruç tutmayi caiz görmüyordu, demek olur.

[94] Ibn Umer, "Aliah nezri yerine getirmekle emretti" sözü ile "Sonra kirlerini gider-sinler, adaklarini yerlerine getirsinler ve o Beyt-i Atîk'i tavaf etsinler" (el-Hacc: 29) âyetini kasdetti. "Bizler bayram günlerinde oruç tutmaktan nehyolunduk"
sözüyle de Peygamber'in bu günlerde oruç tutmaktan nehyettigini kasdetmis-tir. Ibn Umer kendisince bu deliller birbiriyle çatistigindan dolayi, kesin bir ce-vâb vermekten çekinerek duraklamistir.
Nezreden için en ihtiyatli o-Ian ise, nezrini bu bayram günleri geçtikten sonra kaza etmesidir. Böylece Allah'in emriyle Peygamber'in emrini cem'etmis olur

[95] Umer ile Ebû Talha'nin bu hadisleri, uzunca birer metinle Vasiyetler Kitâbi'n-da geçmisti.

[96] Buhâri bunun bir rivayetini Magâzî, "Hayber gazvesi bâbi"nda; Müslim de îmân, "Devlet mali çalmanin agir bir suç oldugu bâbi"nda getirmistir; Müslim Ter. I, 161, 162 "114 115".